

Er zit muziek in de stilte

Toekomstmuziek bij het Bargerveen

*Afstudeerwerkstuk Landschapsarchitectuur
Marjolein van den Bosch
juni 2012*

Colofon

foto's:

blz 6: Adrian Noortman

blz 15, 63: Tanneke Dillingh

blz 8, 10: gevonden op Internet, zonder naamsvermelding

Overige zijn van de auteur

tekst en tekeningen:

Marjolein van den Bosch

begeleiders:

Adrian Noortman, Renzo Veenstra, Cees Zoon, Ivar Branderhorst

drukwerk: Repro Larenstein

Voorwoord

Dit werkstuk markeert de afsluiting van vier jaar studie aan Hogeschool Larenstein. Ik twijfelde, of ik hieraan nog moest beginnen. Tegelijk wilde ik me graag verder ontwikkelen, nieuwe vaardigheden aanleren, nieuwe technieken en kennis. En ging er voor.

Wat een voorrecht, een studie te kunnen doen! Eigen ervaring te toetsen aan die van anderen. En te mogen stuntelen met presentatietechnieken, zowel digitaal als fysiek. Als ik terug kijk in het portfolio zie ik een ontwikkeling die ik zonder deze studie nooit zou hebben doorgemaakt. Nieuwe vaardigheden, nieuwe onzekerheden. Want nooit is alles te overzien. Onze begeleiders hadden gelukkig voldoende ervaring en overzicht om ons over die onzekerheden heen te helpen, zwakke punten te signaleren en oplossingen aan te dragen. Bedankt Adrian, Johan, Renzo, Cees, Ivar!

Van achtertuin tot landschap: op elke schaal is veel te winnen met een goed doordacht ontwerp. ik ben nog lang niet uitgeleerd!

Inhoud

Voorwoord	3	Fasering	41
Masterplanfase	7	Principeoplossingen	47
Wat is er aan de hand?	11	Detailplannen	55
Hoe komt er muziek in?	17	Literatuur	67
Instrumenten	21		
Masterplan	23		
Themakaarten	25		
Na het masterplan	27		
Deeluitwerking	29		
Problematiek	30		
Analyse	33		
Visie	35		
Plankaart	37		
Themakaarten	39		

Turfwinning op het Dalum-Wietmarscher Moor

Masterplanfase

Een grensgebied. Een uithoek, zowel voor Duitsland als voor Nederland. Dat is het gebied waarvoor ik dit masterplan maakte.

Een gebied met “scherpe randjes”. Pijnlijke herinneringen aan armoede en oorlog. Niet lieflijk, niet rijk aan monumenten. Maar vol met verhalen.

Verhalen over pioniers die hier een bestaan wisten op te bouwen. Over energiebronnen, van turf, olie, wind en biogas. En hoe daaraan is te verdienen.

Over de turfwinning en het einde daarvan. Hoe het laatste restje onontgonnen woeste grond later het paradepaardje van het ge-

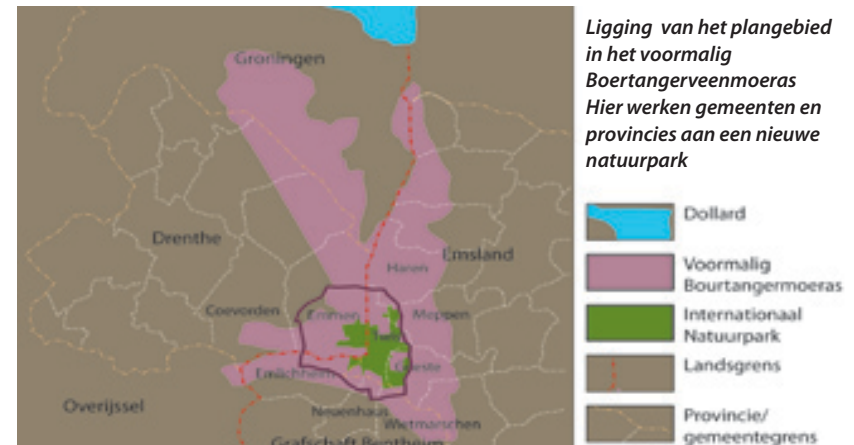
bied werd. Of moet worden: in Duitsland lopen nog concessies voor turfwinning. Grote delen zullen daarna tot natuurgebied worden omgevormd. Er zijn plannen voor een groot, grensoverschrijdend veen-natuurgebied met internationale betekenis.

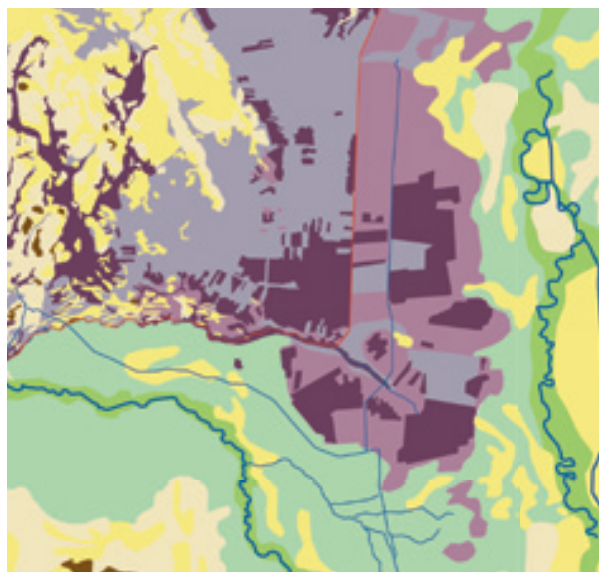
Wat gaat dat betekenen voor dit gebied? Hoe kan de inrichting van het landschap bijdragen aan ontwikkelingsmogelijkheden voor huidige en toekomstige bewoners?

De tijd is rijp, om de bijzonderheden van dit landschap naar waarde te schatten en in te zetten voor een landschap om trots op te zijn.

Ligging en begrenzing van het plangebied

Het gebied ligt in het grensgebied Drenthe-Emsland-Grafschaft Bentheim. Het wordt gekenmerkt door veen en veenontginningen. Ooit lag hier een uitgestrekt moeras, het Boertangerveen. De Rivier-landschappen van Ems en Vechte, en de Hondsrug vormen een duidelijke landschappelijke begrenzing. In het westen houd ik de lijn Emlichheim-Nieuw Amsterdam aan als grens, in het noorden gaat het over in het Veenkoloniale landschap. Bij Barger-Compascuum-Hebelmeer leg ik de noordgrens. Op de bodemkaart is te zien hoe deze begrenzing overeenkomt met de samenstelling van de ondergrond.

*Bodemkaart.
Samengesteld uit
een vereenvoudigde
bodemkaart van
Bodemdata (Alterra) en
Bodenübersichtkarte
(nibis.lbeg.de/
cardomap3)*

zanddek op veen op zand
veraaarde bovengrond op veen op zand
veraaarde bovengrond op diep veen
lemmig zand
zand
eerdgrond
zandige rivierafzettingen
lemmige rivierafzettingen

Historie

Eeuwenlang was het grensgebied tussen het Nederlandse Drenthe en het Duitse Emsland een onherbergzaam, ontoegankelijk, uitgestrekt moeras. Het besloeg in zijn grootste uitbreiding 3000 km². Nu is het grotendeels drooggelegd, afgegraven en in cultuur gebracht.

kaart Bargerveen

Dat gebeurde in Nederland vanaf de Gouden Eeuw op georganiseerde wijze om de steden van brandstof (turf) te voorzien. Er was toen in Nederland nauwelijks meer bos, waardoor er een alternatief nodig was voor hout. Compagnieën stichtten er veenkoloniën, waar de arbeiders kwamen te wonen die de kanalen en wijken groeven, de turven staken en verscheepten. Vanuit Groningen en vanuit Hoogeveen drongen ze steeds dieper het veen in. Zuidoost Drenthe was het laatst aan de beurt: pas rond 1900 kwam het Amsterdamseveld aan snee.

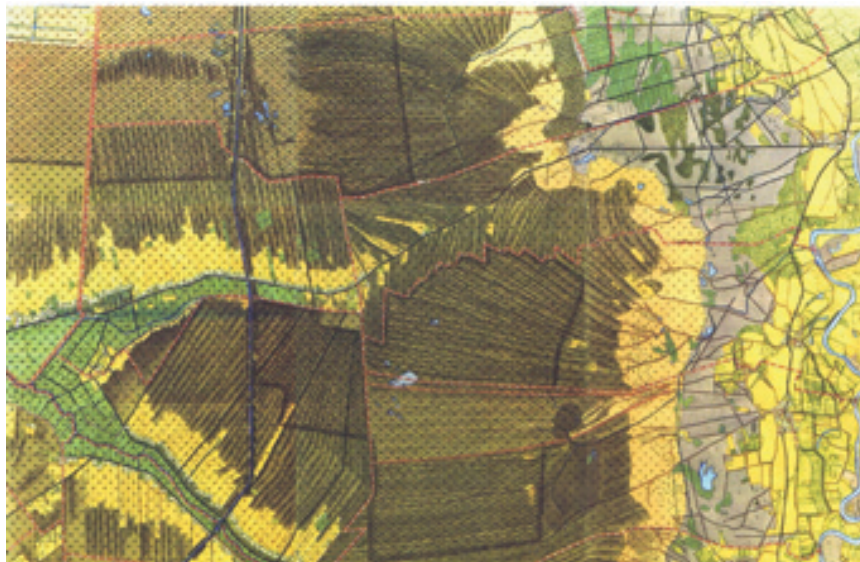
De introductie van steenkool verdrong de vraag naar turf als brandstof. In het Bargerveen werd vooral witveen gewonnen, grondstof voor strooisel en potgrond. Het zwartveen ging naar de Norit-fabriek, die er actieve kool van maakte. In 1992 is de laatste turf gestoken. Het toegenomen natuurbewustzijn maakte, dat het Bargerveen niet werd omgezet in landbouwgrond maar aan Staatsbosbeheer werd overgedragen die het koestert als één van de laatste hoogveenrestanten in Nederland.

Armoede in het veen: nog tot in de twintigste eeuw woonden mensen hier in plaggenhutten

In Duitsland verliep de ontginning anders. Hier was niet veel te verdienen aan turf als brandstof. Het werd alleen voor lokaal gebruik gewonnen, op kleine schaal. Het veengebied was nauwelijks bevolkt; alleen aan de randen waren wat nederzettingen en langs de Grenz Aa (verderop het Schoonebeker Diep). Men leefde van de boekweit-brandcultuur. Een armoedig bestaan, waarvoor steeds een nieuw stuk veen moest worden aangesproken. Van staatswege werden armen naar dit niemandsland gestuurd, waar ze een stuk land kregen toegewezen.

Het Amsterdamse Veld rond 1830: bovenveencultuur en onontgonnen moeras.

Op de kaart uit 1890 is te zien hoe de boekweitcultuur nog overheest in het gebied rond Twist. De ontginningsassen zijn de Twister-Aa + de zijtak daarvan en de rand van de oeverwal van de Ems. Waar de boekweitakkers elkaar ontmoeten is een gemeentegrens ontstaan. bron: Emsland-Moormuseum, Planarchiv.

Nadat tussen 1870 en 1900 de kanalen Coevorden-Picardie en Süd-Nord Kanal waren gegraven kon het gebied ontwaterd worden. Kunstmest maakte het mogelijk, op de arme grond landbouw te ontwikkelen, met name vee-teelt. De staat kocht de woeste grond op. Voor de ontginning werden vanaf 1933 strafgevangenen ingezet, vooral tegenstanders van het Nazi-regime. Ze werden ondergebracht in 15 beruchte Emslandlager. Met de hand werd het veen afgegraven en van ondergrondse drainage voorzien. Deze methode gaf landbouwgrond zonder sloten.

Na de 2e Wereldoorlog werd de ontginning gemechaniseerd. In het kader van het Emslandplan werd de turf afgegraven en de grond diep omgeploegd. De gigantische stoomploeg Mammut ploegde 1,5 m. diep en deed in een uur het werk waar de veenarbeiders 100 dagen voor nodig hadden. Nu is deze ploeg te bezichtigen in het Moormuseum van Geeste.

In de jaren '70 drong het besef door dat hoogveenmoeras een bijzondere natuurwaarde heeft. In Moorschutzesetze werd bepaald dat de resterende stukken na afloop van de concessies moeten worden vernat en tot natuurgebied ontwikkeld. Daartoe mag niet tot op het onderliggende zand worden afgegraven. Enkele natuurgebieden zijn tegen afgraven beschermd.

Momenteel wordt nog volop veen afgegraven. De laatste concessies lopen in 2024 af. Grote delen worden na afgraving tot veen-natuur ontwikkeld, kleinere percelen worden volgens de huidige plannen in landbouwgrond omgezet.

Wat is er aan de hand?

Transities

Dit gebied is sinds de ontginning voortdurend in transitie. Van een ontoegankelijk moeras werd het een plek waar pioniers, gelukzoekers of bannelingen een bestaan opbouwden. Kunstmest en ontwatering leverden goede landbouwgrond op. De armoedige huizen hebben plaatsgemaakt voor riante woningen: er is volop ruimte en de prijzen zijn laag. Maar nieuwe veranderingen dienen zich aan.

Landbouw

De akkerbouw bepaalt een groot deel van het aanzien van het gebied: aardappels, suikerbieten en graan. Die teelten staan onder druk, nu binnenkort de EG-subsidies hierop vervallen. Er wordt omgezien naar nieuwe teelten, bijvoorbeeld voor productie van energie (biogas, biodiesel) of vezels (hennep). Ook (melk)veehouderij neemt toe. Veel van de nieuwe gewassen zijn hoog: mais, hennep, olifantsgras. De openheid verdwijnt daardoor. Intensivering en schaalvergroting maakt dat kleine percelen worden samengevoegd en tussenliggende bosjes en singels verdwijnen. Boeren die stoppen zoeken een andere functie voor hun boerderij, die daardoor een ander

aanzien krijgt. Anderen verbreden hun bedrijfsvoering, waardoor stallen of biogasinstallaties verrijzen. Een zeer open landschap kan onregelmatigheden moeilijk opnemen zonder verstoord te raken.

Water

Om het land bewerkbaar te houden wordt het regenwater via drainagebuizen, sloten en kanalen afgevoerd. In droge tijden, die door de klimaatverandering vaker zullen voorkomen, moet water worden aangevoerd. In Nederland uit het IJsselmeer, in Duitsland uit Ems en Vechte. Daaraan dreigt een tekort te ontstaan. Reden genoeg om zo veel mogelijk regenwater in het gebied vast te houden. Het mes snijdt aan twee kanten: ook voor de ontwikkeling van veen-natuur moet water worden vastgehouden.

Renaturiering

De veen-afgravingen in Duitsland houden binnenkort op. Een industrieel landschap, grotendeels met verboden toegang, wordt omgezet in natuur. Behalve planten en dieren (vooral vogels!) kunnen ook mensen hiervan gaan genieten.

Analyse bestaande situatie

Reputatie
Het gebied heeft een slechte naam en wordt gemeden

Toekomstvisie

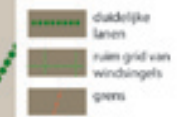
Reputatie
Promotie van bijzondere kwaliteit wekt interesse

Groenstructuur
Groenstructuur in Nederland en Duitsland heel verschillend

Groenstructuur
Het beste van twee werelden gebruiken voor een samenhangende groenstructuur

Analyse bestaande situatie

Natuurgebieden
Natuurgebieden liggen los van elkaar en los van de dorpen en kernen

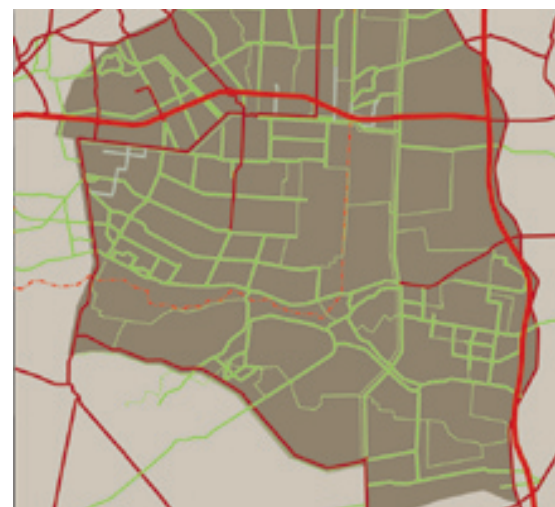
Toekomstvisie

Natuurgebieden
Natuurgebieden onderling verbonden en toegankelijk gemaakt via bufferzones

Wegen
Veel wegen in het gebied zijn druk of saai

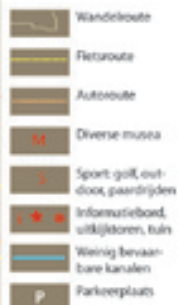

Wegen
Meer rust op aantrekkelijke lokale wegen, doorgaand verkeer buitenom

Analyse bestaande situatie

Recreatie
Er is een grote diversiteit aan attracties. Soms lastig te vinden

Toekomstvisie

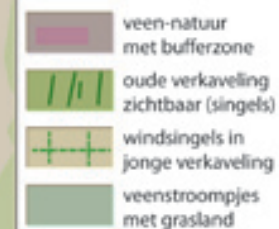
Recreatie
Attracties, zoals routes, uitbreiden en herkenbaarder maken

Landschapsidentiteit
Karakteristiek van het landschap slecht herkenbaar

Landschapsidentiteit
Versterken van karakteristiek om de ontstaansgeschiedenis leesbaar te maken

Kernproblemen

De toch al kleine bevolking zal waarschijnlijk niet meer groeien en zelfs gaan afnemen. Jonge mensen, vooral met een hogere opleiding, komen na hun studie vaak niet terug in het gebied. Basisvoorzieningen zijn niet meer in elk dorp te vinden.

Het gebied heeft een slechte naam: ver weg en saai. Niet lieflijk, niet rijk aan monumenten. En pijnlijke zwarte bladzijden in het recente verleden. Dat maakt het aantrekken van jonge bewoners of toeristen lastig.

De karakteristieken zijn in het landschap niet goed herkenbaar, zeker niet vanaf de rechte wegen waar hard gereden wordt. Het belangrijkste handelsmerk: levend hoogveen, is nog nauwelijks aanwezig. De fragmenten liggen los van wegen en dorpen.

Levend hoogveen in het Meerstalblok

Spannend contrast van natuur en oliewinning

Duits renatureringsproject met informatiebord

Hoe kan het beter?

Het veenlandschap kent meerdere verschijningsvormen. Hoogveen-natuur is de meest bijzondere: daarvan is in West Europa maar heel weinig over, zeker niet van een dergelijke maat. Maar ook de oude en de jonge ontginningen zijn karakteristiek voor een veen-gebied: de smalle, lange percelen die stammen uit de bovenveencultuur en de rationele, ruime blokken van de Veenkoloniale of Duitse Hochmoorkultur.

De in Duitsland toegevoegde structuur van windsingels geeft een ruim, maar niet zeer open landschap. Dat kan ook in Nederland worden toegepast. Hiermee is ook de biodiversiteit gediend, die in de intensieve landbouw nihil is.

De bijzondere kwaliteiten zoals rust, stilte, ruimte en natuur worden al ingezet bij het vermarkten van het gebied door gemeenten, toerismebureaus, Internationaal Natuurpark. De tijd is rijp om ook het bijzondere contrast van natuur en industriële elementen, rationele verkaveling naast spontane natuur, onherbergzaamheid naast geborgenheid naar voren te halen.

Ruitersport en varen passen bij het avontuurlijke karakter van het gebied. Daarvoor moeten ruitersporen worden aangelegd en kanalen opnieuw verbonden en bevaarbaar gemaakt worden. Wandelingen en ook fietstochten combineren met vervoer via smalspoor.

Hoe komt er muziek in?

Aansluitingen

Voor de beleving van het landschap zijn vooral de aansluitingen belangrijk. Hier is in het plangebied veel te verbeteren.

Agrarisch gebied.

In het agrarisch gebied zijn ruimte en openheid de belangrijkste kwaliteiten. Deze komen echter het beste tot hun recht in contrast met beslotenheid, mits de tussenliggende ruimte groot is: 500 m. Vanaf de toegangsweg moeten er veel doorzichten zijn om de ruimte te kunnen beleven. In Duitsland ontbreken die vaak.

Natuurgebieden.

In de natuurgebieden ontwikkelt het landschapsbeeld zich in het samenspel tussen natuur en heheerder. De schoonheid/ natuurlijkheid ervan is echter vanaf de buitenkant slecht te zien.

In de meest bijzondere natuurgebieden, op niet-afgegraven hoogveen, komt dat vooral door het hoogteverschil en door de noodzakelijke veendijken. Die geven een harde grens naar het wel afgegraven, meestal agrarische gebied. Waar het veen wel is afgegraven is het hoogteverschil minder groot en kun je over de dijkjes heen kijken. De randzone zal echter onder invloed van het conflicterende waterpeil geen hoogveen-karakter hebben. Bij extensief beheer groeit het dicht met bomen en struiken, waaronder Amerikaanse vogelkers. Een weinig interessant beeld.

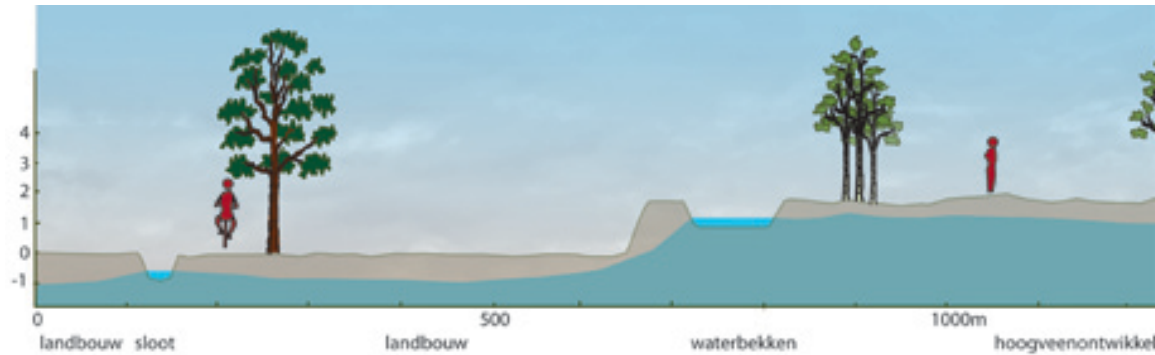
Overgangszone.

De overgangszone verdient meer aandacht: dit is het visitekaartje voor de bezoeker. De harde grens kan worden verzacht als de sloot wordt omgezet in een geleidelijk oplopende laagte: een A-ha effect. Gradiënten nat-droog, groepjes bomen in begraasde open ruime laten de bezoeker zien: ik kom in een natuurgebied. Beweiding kan een agrarische nevenactiviteit zijn van boeren of andere omwonenden.

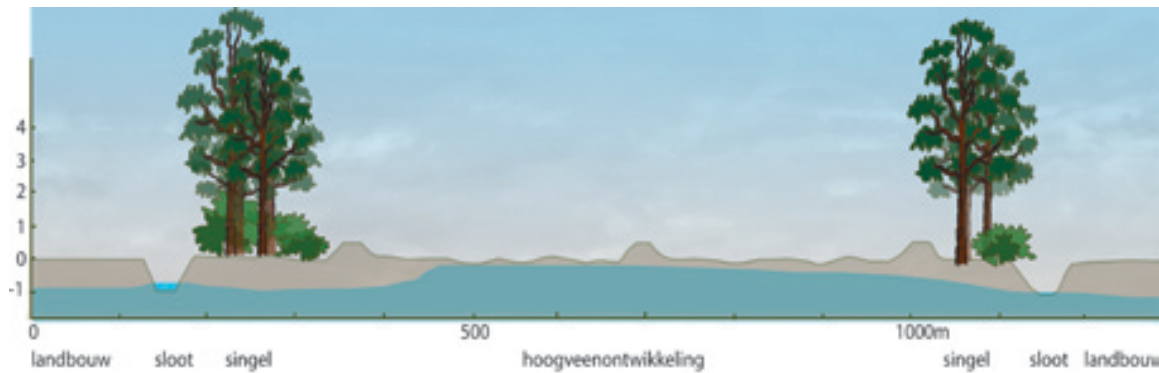
De instrumenten zijn er al. De muziek is geschreven. Nu moeten de instrumenten worden gestemd, de musici gaan studeren en samenspelen, het stuk wordt nog verfijnd.

Alleen als de noten goed en zuiver zijn kan het in een heel rustig tempo worden gespeeld. Dan is er ruimte voor lange rusten (fermates) en dissonanten die oplossen in een harmonisch accoord.

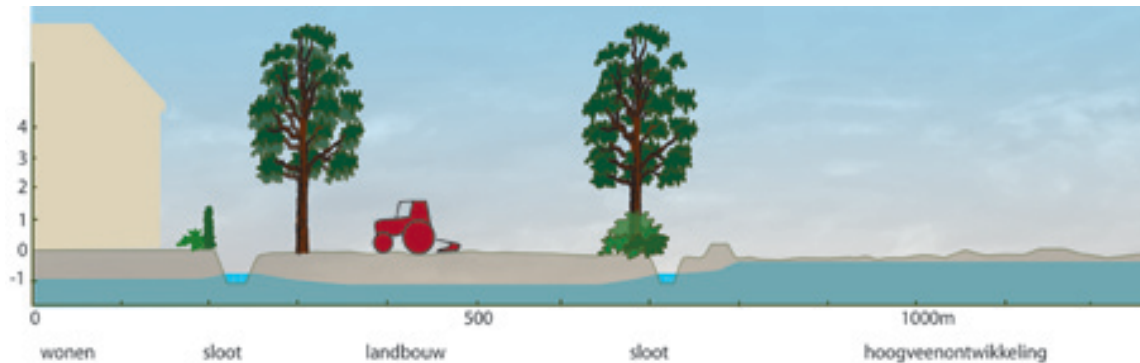

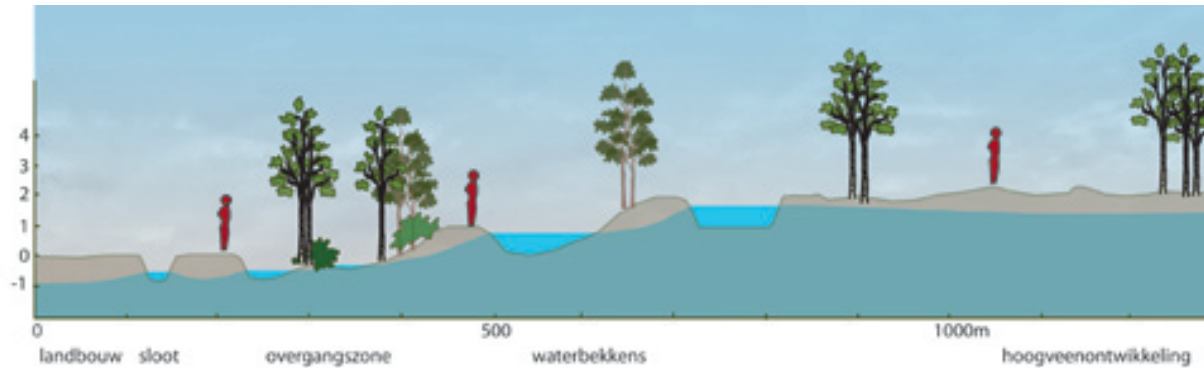
Aansluiting van niet-afgegraven hoogveen op de lager liggende, ontwaterde omgeving. Een waterbekken dient als opslag van hemelwater om zomerse tekorten op te vangen. Vanaf de weg ziet de bezoeker alleen een dijk.

Aansluiting van nieuw te ontwikkelen hoogveen op de agrarische omgeving. Dichte begroeiing van de randzone onttrekt het natuurgebied aan het zicht.

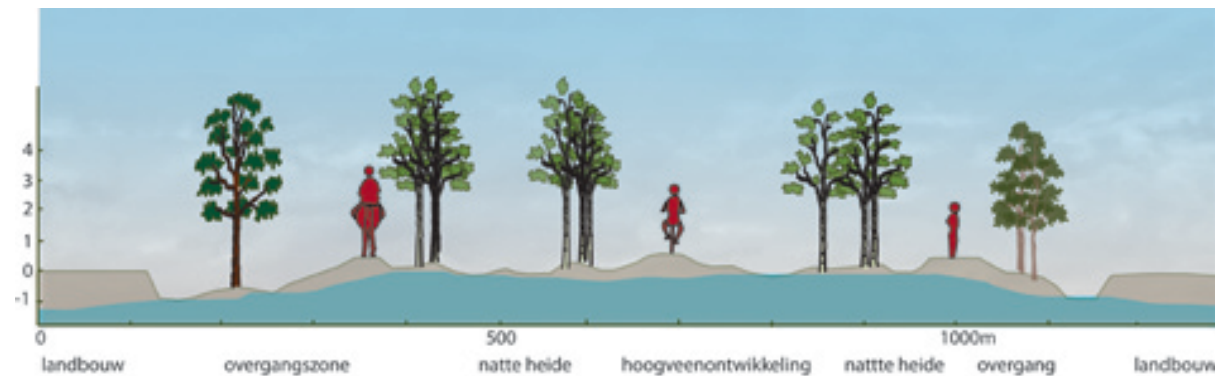

Aansluiting van wonen op nieuw te ontwikkelen hoogveen. Tussen het natuurgebied en de woningen ligt een agrarisch gebied. Er is geen direct contact met het natuurgebied.

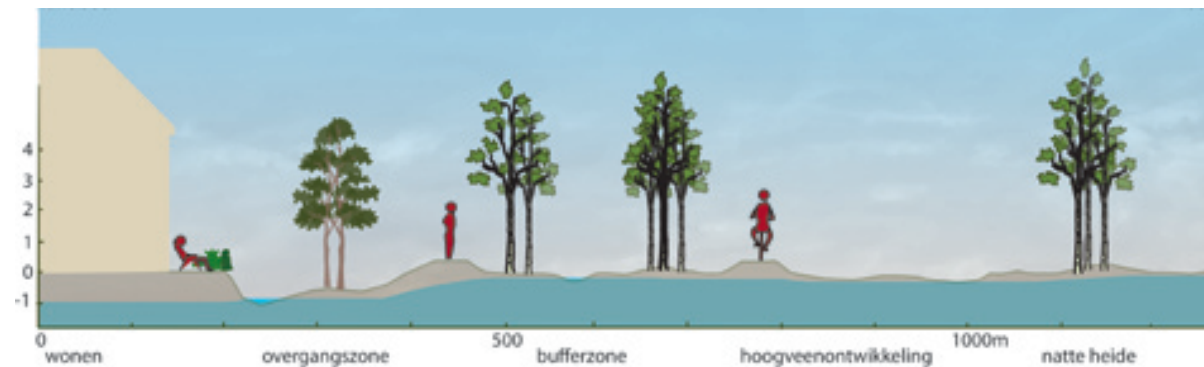

Aansluiting van niet-afgegraven hoogveen op de lager liggende, ontwaterde omgeving.

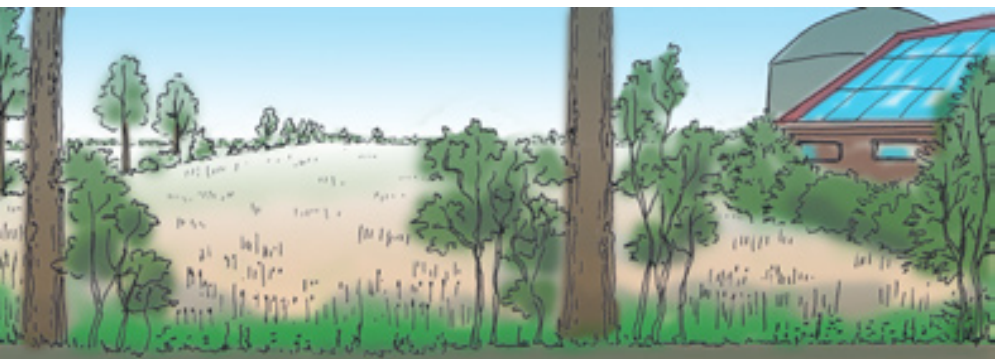
Een extra waterbekken dient als extra wateropslag. De overgangszone is omgezet in gevarieerde natuur.

Aansluiting van nieuw te ontwikkelen hoogveen op de agrarische omgeving. In de overgangszone zijn poeltjes, droge en natte delen en (ruiter)paden. De sloot heeft een flauw oplopende oever aan de natuur-zijde.

Aansluiting van wonen op nieuw te ontwikkelen hoogveen. Vanaf de woning is er direct contact met het natuurgebied. Vanuit de sloot een geleidelijke overgang: een A-ha effect.

Instrumenten

Ouverture

Voor bezoekers, die hier hun kennismaking met het landschap kunnen beginnen. Autoparkeerplaats, bushalte, informatiebord, horeca en route-startplaatsen zijn hier te vinden. Op korte afstand een uitzichtpunt.

Basso Continuo

De lange lijnen die zo kenmerkend zijn voor de veenontginningen worden geaccentueerd door zware bomenlanen. Het is de dragende structuur, de ruggengraat. Vanaf de weg zijn er doorkijkjes naar het landschap.

Largo

Grote landbouwpercelen in een rationele verkaveling. Deze ontginningen hebben oude landschapsstructuren uitgewist, de wildernis overwonnen. Hier heersen ruimte en rust, in verbondenheid met het boerenland.

Allegro

Ooit ontgonnen door het afbranden van veen voor boekweitcultuur. Lange, smalle percelen, afgewisseld met bosjes en houtsingels. Akkerbouw, veeteelt en boomkwekerijen (vooral in Duitsland) liggen achter de boerderijen.

Tremolo

Stromend water. De Twister Aa en de Runde komen op oude kaarten al voor. De Runde is terug van weggeweest. Natuurlijke oevers, poeltjes en vochtige weilanden onderscheiden het stroomgebied van de omgeving. Het water wordt langer vastgehouden door het profiel aan te passen. Het waterpeil fluctueert.

Fermate

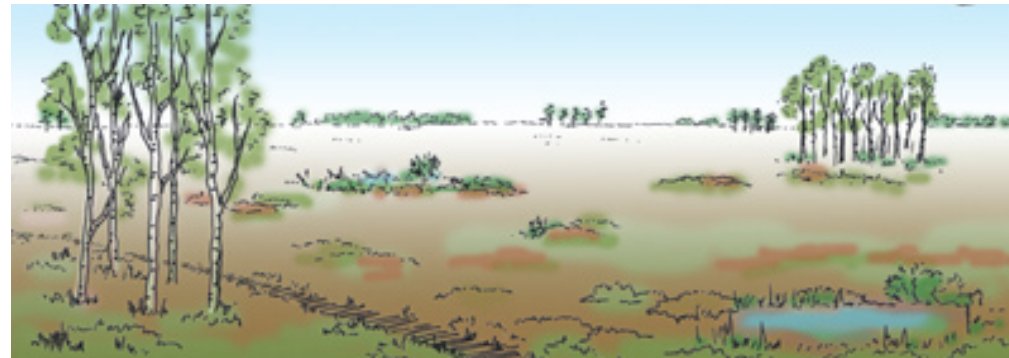
Is de graafmachines definitief weg zijn wordt dit het gebied van stilte en natuur. Door verbindingen ontstaat hier een ongekend groot aaneengesloten hoogveengebied. Vogels zoals kraanvogels, grauwe klauwier, nachtzwaluw en goudplevier zullen het weten te vinden.

Glissando

Tussen hoogveennatuur en landbouw is een bufferzone nodig. Deze heeft het karakter van een geleidelijke overgang, waardoor extra variatie ontstaat: natte en droge heide, bloemrijk grasland, elzen-berkenbosjes, rietland.

Dissonanten

In dit jonge gebied is het karakter niet zo zeer lieflijk of romantisch, maar spannend en soms schurend, zoals moderne muziek. Dissonanten maken het interessant, geven contrast. Een goede groenstructuur geeft dat ze kunnen oplossen tot een harmonisch accoord.

Masterplan

Landschapstypen

- Intensieve landbouw op jonge, grootschalige ontginningen
- Casco van windsingels
- Gemengde landbouw op oude ontginningen
- Langwerpige structuur van houtsingels
- Natuuurgeied met accent op hoogveenontwikkeling
- Overgangsnatuur met natte heide, bloemrijk grasland, rietland, elzenbosjes
- Wonen, werken, glastuinbouw
- Bos

Lijnen in het landschap

- Kanaal met laanbomen
- Weg met laanbomen
- Lintbebouwing
- Veenstroompje
- Smalspoorlijn voor toeristisch gebruik

Speciale plekken en objecten

- Toeristisch knooppunt
- Amphiënpool
- Jaknikker
- Windmolen
- Biogasinstallatie

- Rivier, stroompje
- kanaal
- kanaal, nieuw of opnieuw bevaarbaar gemaakt
- sloten en wijken
- te verwijderen sloten
- waterretentie

Water

laanbomen	houtsingels
laanbomen-versterkt	houtsingels - nieuw
windsingels	erfbeplanting
windsingels-nieuw	bos

Groenstructuur

Themakaarten

	fietsroute		camping		parkeerplaats
	wandelroute		bungalowpark		recreatief knooppunt
	ruiterroute		café		sportterrein
	autoroute		museum		tuin
	vaarroute		uitzichtpunt		
	nieuwe fietspaden		informatieborden		

Recreatie

- Niet afgegraven hoogveen
- Hoogveenontwikkeling
- Overgangsnatuur
- Veendijkjes voor waterretentie en compartimentering
- Beschermd natuurgebied
- Natuurontwikkeling beekdal

Natuurgebieden

- Largo: intensieve landbouw op jonge veenontginningen
- Allegro: gemengde landbouw op oude veenontginningen
- Tremolo: Beekdal -natuurontwikkeling en extensieve veeteelt
- Glissando en Fermate: Veen-natuur + overgangszone

Grondgebruik

	windmolens
	jaknikkers/ gaswinning
	biogasinstallatie
	bedrijventerrein
	glastuinbouw
	woonbebouwing

Dissonanten

Na het masterplan

Nadat het masterplan was gepresenteerd ging ik mij steeds meer realiseren dat uitgangspunten zoals: “vergroten van de herkenbaarheid en leesbaarheid van het landschap” geen sterke argumenten opleveren om de voorgestelde maatregelen daadwerkelijk uit te voeren.

Die maatregelen zijn:

- aanleggen van een casco van houtsingels in het landbouwgebied
- uitbreiden van fiets- en wandelpaden
- laanbeplantingen versterken
- bufferzones en verbindingzones bij natuurgebieden inrichten

Er is een lokaal draagvlak nodig, om hiervoor samenwerkingsverbanden aan te gaan, lokale politiek in te zetten, druk uit te oefenen. Die kan alleen ontstaan bij een persoonlijk gevoelde urgentie van de bewoners.

Het onderzoek naar de inrichting van de rand van veen-natuurgebieden leerde, hoe zeer de beleving van een landschap beïnvloed kan worden door relatief simpele instrumenten. En ook, dat de rand van een natuurgebied weliswaar ecologisch minder interessant is dan de kern en daardoor van de beheerder veel minder aandacht krijgt, maar voor de recreatieve waarde van grote betekenis kan zijn.

Met deze inzichten ging ik mij richten op een deelgebied waar de belangrijkste aspecten uit het masterplan duidelijk naar voren komen, namelijk de omgeving van Zwartemeer, aan de noordkant van het Bargerveen.

Deeluitwerking

In het gebied rond Zwartemeer komen verschillende zaken terug die ook in het masterplangebied naar voren kwamen. De landbouw is de belangrijkste grondgebruiker maar er werken steeds minder mensen in de landbouw. De omgeving met veel rust en ruimte wordt weliswaar door de inwoners hoog gewaardeerd, maar trekt weinig toeristen of nieuwe bewoners. Krimp ligt op de loer. Het Bargerveen geniet grote faam als hoogveen-natuurreservaat bij natuurliefhebbers uit heel Nederland. Het lijkt echter aan de “achterkant” van Zwartemeer te liggen.

Problematiek

Voor de ruimtelijke inrichting van het gebied rond Zwartemeer zijn de belangrijkste gebruiksfuncties: landbouw, recreatie en wonen. Daarnaast is er het natuurbelang van het Bargerveen. Voor de bewoners is dit te beschouwen als een belangrijke motor voor recreatie en woongenot. De inrichting van het landschap moet meehelpen, het gebied klaar te maken voor toekomstige ontwikkelingen.

In de landbouw zijn twee tegengestelde ontwikkelingsrichtingen te zien. Enerzijds is er de hoog-technologische landbouw, in dit geval vooral akkerbouw, gekenmerkt door steeds verder gaande schaalvergroting. Tot nu toe maken subsidies uit Brussel de akkerbouw rendabel. Daar komt echter een eind aan. Ook de beschikbaarheid van zoet water in de zomer staat onder druk: de aanvoer vanuit het IJsselmeer is kostbaar en kan in de toekomst niet gegarandeerd worden.

Agrarisch ondernemers zullen zich aanpassen. Er is winst te behalen door de afzet in eigen hand te nemen, of combinaties te zoeken met collega-bedrijven. Akkerbouw en veeteeltbedrijven kunnen door samenwerking veel tussenhandel vermijden, bijvoorbeeld. Ook lokale verwerking, bijvoorbeeld ook productie van biogas, is interessant. Voor dit soort ontwikkelingen is eigen opslagruimte nodig op grote boerenerven. Kleinere erven gaan over naar burger gebruik.

De waterproblematiek noopt de landbouw er toe, het water dat 's winters te veel is niet meer af te voeren, maar vast te houden voor zomergebruik. Droogteschade is een toenemende bedreiging voor de landbouw. Voor waterberging zal zo'n 7 % van het totale oppervlak nodig zijn.

Een andere landbouw-ontwikkeling gaat in de richting van verbreding, innovatie, duurzaamheid. Er zijn kansen voor inventieve agrarisch ondernemers met durf. Het is interessant, krachten te bundelen. Een collectief krijgt meer voor elkaar dan een individueel bedrijf. Markering, afzet, combinaties met zorg of recreatie, inzet van adviseurs: samen sta je sterker.

Het is niet vaak zo, dat grote stukken grond vrijkomen om collectief iets op te zetten. Hier, op het Duitse deel van het plangebied doet zich zo'n situatie voor. Over een paar jaar eindigt de concessie voor vervening. Tot die tijd wordt op enkele decimeters na (dat is verplicht) de turflaag afgegraven. Daarna gaat het land van de vervener over naar nieuwe gebruikers. Een gebruikersgroep die inzet op duurzaamheid en innovatie zal een aanwinst voor de streek zijn en positieve aandacht naar dit gebied trekken. De sterk verbeterde bereikbaarheid door de nieuwe snelwegen A31 en A30 is voor dit collectief een voordeel. Pioniersdorp dus. Op Duits grondgebied, maar vooral gericht op de Nederlandse kant, waar meer mensen wonen. De grens is geen barrière meer.

Recreatie moet in het Internationaal Natuurpark Bourtangermoor de economische positie overnemen van de huidige turfwinning. Opnieuw is er te verdienen aan het veen, maar dan als natuurhistorische waarde. Gezamenlijke inspanningen van Nederlandse en Duitse gemeenten en instellingen brengen het gebied onder de aandacht. Momenteel valt vooral de grote hoeveelheid informatieborden op.

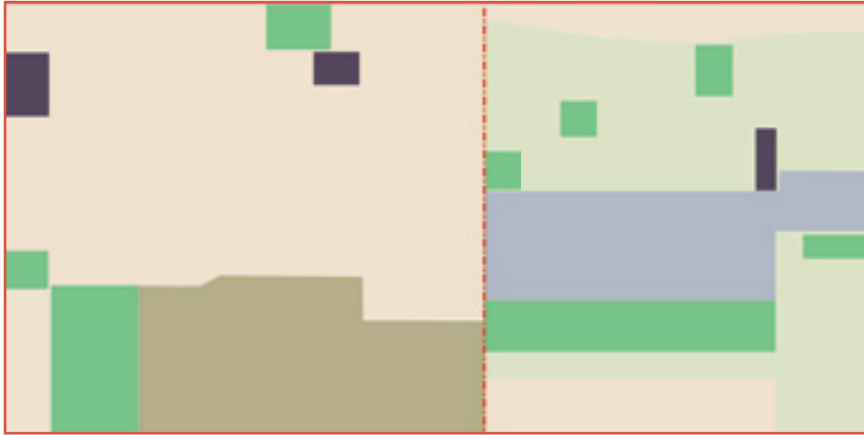
Om het gebied echt aantrekkelijk te maken voor recreanten is nog veel inspanning nodig. In het plangebied ligt het meest waardevolle natuurgebied: het Bargerveen. Het dempen van de Noordersloot en het aanleggen van

grote waterbekkens hebben de grondwaterstand meters hoger gebracht waardoor de natuurwaarden verder zijn gestegen. Vanuit heel Nederland komen natuurliefhebbers speciaal voor het Bargerveen naar Zwartemeer. Dit zijn echter geen grote aantallen mensen. En ze besteden weinig in dit gebied: weinig verblijfsrecreatie. Om echt te profiteren van de nieuwe kansen is een verbreding van het recreatieve aanbod nodig: uitstapjes, bezoekerscentrum, horeca.

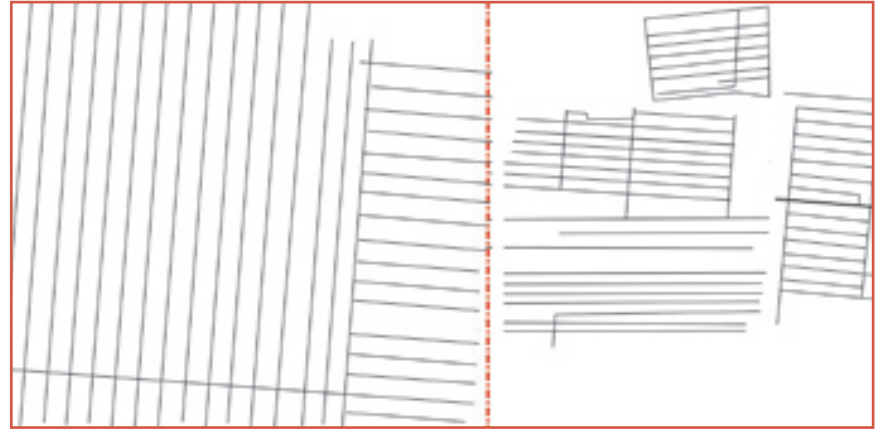
Het gebied is ook erg in trek voor fietstochten. Er zijn vele routes uitgezet die gebruikt worden door bewoners en gasten uit de regio. Het Bargerveen is een gewaardeerd onderdeel van die routes. Aan de toegangswegen naar het Bargerveen is veel te verbeteren: het natuurgebied is pas te ervaren als je er al middenin staat.

Voor de leefbaarheid is het belangrijk dat het inwonertal niet daalt. Jongeren die voor studie wegtrekken komen vaak niet terug. Woonklimaat en werkgelegenheid profiteren mee van ontwikkelingen in recreatie en landbouw. Nieuwe paden in het landbouwgebied geven meer mogelijkheden voor ommetjes vanuit huis. En meer contact met de landbouw als wezenlijk onderdeel van dit landschap.

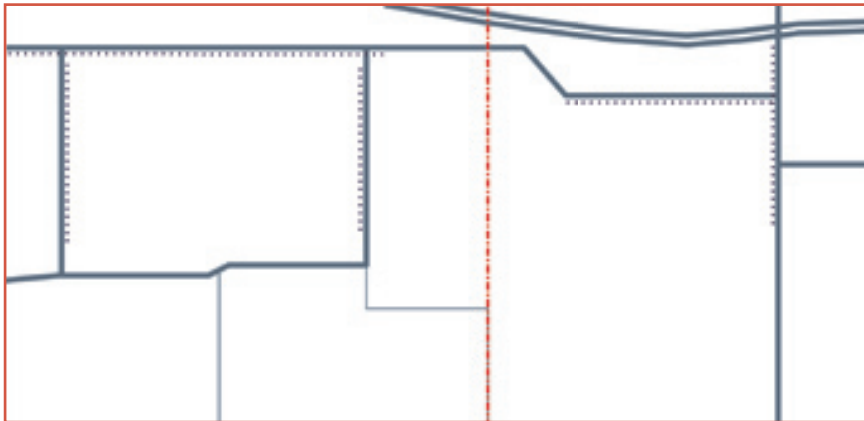

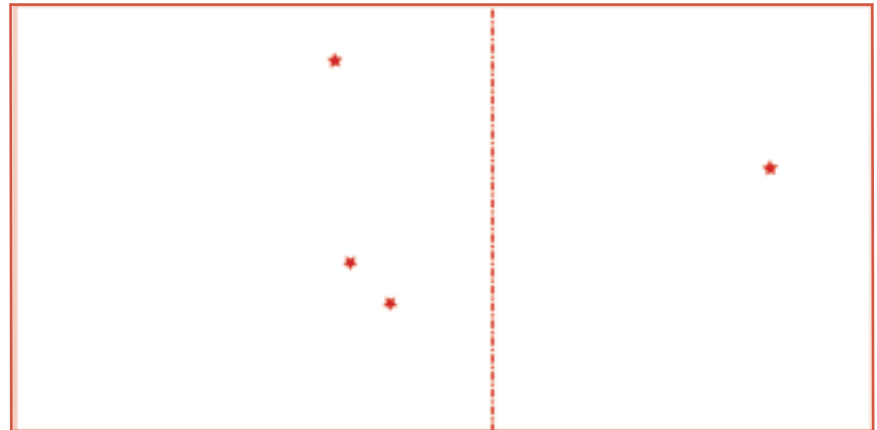
vlakken

historisch raster

lijnen

punten

Analyse

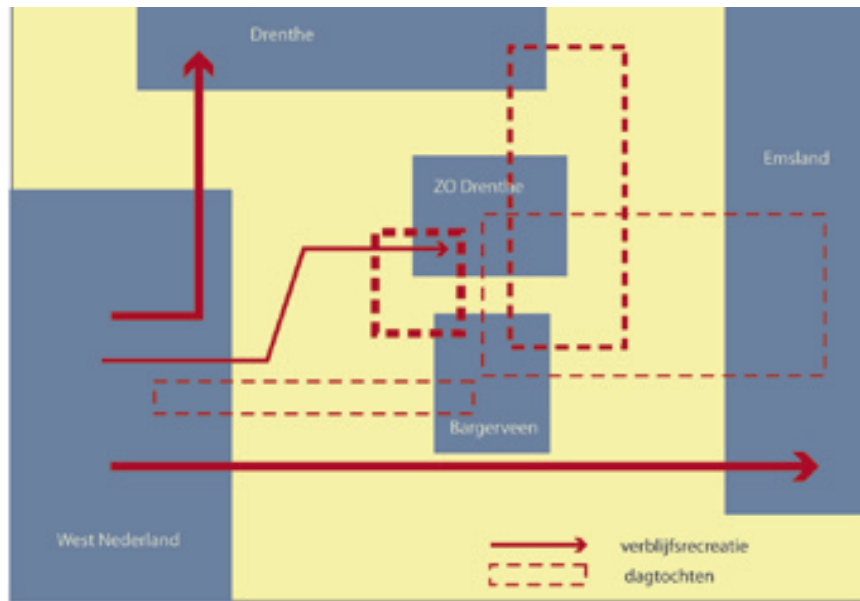
Vlakken, lijnen, punten

Dit is bij uitstek een gebied van vlakken en lijnen. De vlakken bestaan uit grootschalige landbouwgrond, meer gemengde landbouw, bos, bebouwing en veen. Veen in Nederland is in gebruik als natuurgebied. Het Bargerveen ligt erg geïsoleerd. In Duitsland zijn grote gebieden waar zich nu of in de toekomst veennatuur moet gaan ontwikkelen. Een verbinding met het Bargerveen zal kolonisatie met planten en dieren van levend hoogveen kunnen bevorderen. Die is alleen mogelijk aan de oostzijde van het Bargerveen. Een goede reden om hier een strook veen in te zetten voor natuurontwikkeling. Nu wordt er nog ontgraven en is er niet bemest.

Lijnen in dit landschap zijn wegen, kanalen, linten, lanen, singels. Ze verbinden, delen in, structureren. In alles is de orthogonale structuur te herkennen die stamt uit de ontginningsgeschiedenis. In Nederland elke 200 meter een wijk (= grote sloot). In Duitsland is de grond ooit toegewezen aan kolonisten in stroken van 100 m.

Punten zijn er weinig. Ooit waren sluisjes en bruggen ontmoetingsplaatsen waar wat nijverheid ontstond. Die hebben die functie verloren. Markante kerken zoals de Veenkathedraal en de kerk van Schöningdorf vormen herkenningpunten. In Zwartemeer is een centrum gecreëerd bij het monument, met supermarkt en andere winkels.

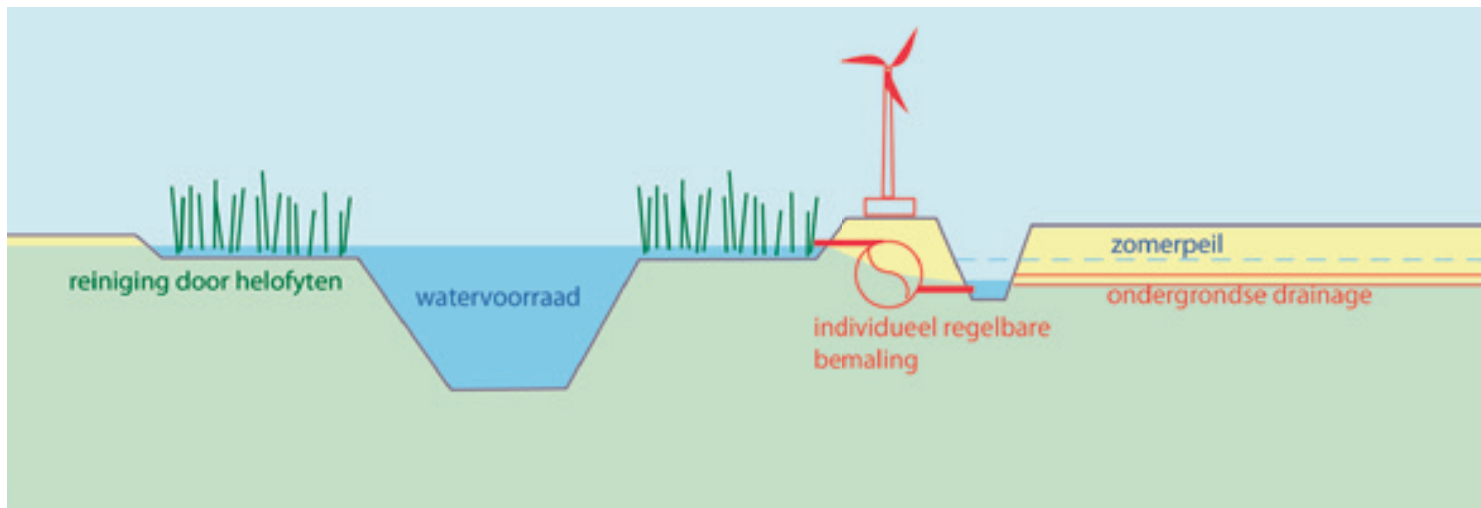

Verblijfsrecreatie en dagtochtjes naar ZO-Drenthe en Bargerveen.

De grootste groep toeristen bestaat uit dagjesmensen die in Drenthe of – in mindere mate- Emsland wonen of verblijven. Het Bargerveen wordt opgenomen in het dagprogramma. Soms is dit het enige reisdoel.

Watervoorziening en waterzuivering in eigen beheer

Droogteschade wordt een toenemend probleem. Het is nodig, overtollig water niet af te voeren, maar te bewaren voor droge tijden. Een hoger zomerpeil voorkomt droogteschade, maar bemoeilijkt de bewerkbaarheid van het land met zware machines. Door individueel te regelen bemaling kan het peil worden verlaagd als er machines op moeten, om het daarna weer te verhogen.

Visie

Om ruimte te geven aan toekomstige ontwikkelingen zijn ruimtelijke aanpassingen nodig.

In de technologische landbouw van de Veenkoloniën gaat de schaalvergroting verder. Die resterende bedrijven zullen hun positie versterken door de afzet in eigen hand te nemen, nieuwe teelten te onderzoeken, waaronder energieteelt, combinaties te maken tussen akkerbouw en veeteelt. Op de erven zullen grote bouwwerken nodig zijn zoals vergistingssilo's, stallen, opslagruimte. In de eerste plaats moet aandacht gegeven worden aan de ruimtelijke kwaliteit van dergelijke bouwsels. Maar zelfs architectonisch verantwoorde stallen en schuren passen beter in het landschap door toepassing van houtsingels als structurelement en erfafscheiding.

Om droogteschade te voorkomen kan niet lang meer gerekend worden op voldoende IJsselmeerwater. Aanleg van waterberging in combinatie met waterzuivering door helofyten is aan de orde. Bijkomend voordeel is dat het een verrijking van het landschap is, met een duurzame uitstraling en ecologische meerwaarde.

Na beëindiging van de vervening in Duitsland moet er een nieuwe bestemming komen voor grote stukken voormalig veen. Een unieke kans voor de vestiging van Pioniersdorp: een optimistische gemeenschap van innovatieve landbouwers die duurzaamheid hoog in het vaandel hebben. Voedselproductie in vele vormen: biologische varkenshouderij, tuinbouw, paddestoelenteelt, viskwekerij, algenboerderij, insectenkwekerij? En andere vormen van productie: bouw materiaal, biomassa, zonne-energie, combinaties met zorg, recreatie, boerderij-winkel. Door krachten te bundelen in een collectief wordt de start gemaakt met de aanleg van de verbindingsweg, een centraal gebouw als centrum en diverse woningen en bedrijven. Ondersteund via Leader.

De aanwezigheid van het Bargerveen is een belangrijke trekken voor recreatieve ontwikkeling. De echte natuurliefhebber die speciaal hiervoor naar Zwartemeer komt is echter economisch nauwelijks interessant. Verbreding van het aanbod moet ook verblijfsrecreatie en dagjesmensen uit de regio aantrekken. In de randzone van het Bargerveen is een bos aangeplant met de bedoeling, hierin vakantiewoningen te bouwen. Dat is geblokkeerd als onwenselijk. Een bestemming als landgoed is wel passend. Ik stel mij voor dat er een restaurant wordt gevestigd, gebaseerd op Slow Food. Ook bezoekers die van de picknickweide gebruik maken kunnen hier producten halen. Bezoek aan de moestuinen met vergeten groentes en aan het doolhof en de speelschuur maken het tot een dagattractie.

Recreatie omvat ook recreatie dicht bij huis. Mogelijkheden voor bewoners om een ommetje te lopen vanuit huis. Of een keuze te maken uit grote en kleine fietstochtjes. Zowel bewoners als gasten profiteren hiervan, het woonklimaat wordt aantrekkelijker, en ontstaan mogelijkheden voor kleine bedrijfjes.

Het is het samenspel van verschillende bewoners, ondernemers en bestuurders die de veensymphonie tot klinken brengen.

Plankaart

Legenda toekomstbeeld

- grens Nederland-Duitsland
- akkerbouw
- grasland
- veen-natuur
- overgangsnatuur
- bos
- erf
- plantsoen
- water
- bebouwing
- weg
- onverharde weg
- wandel/ fietspad
- dijk
- bomenlaan
- singel
- wijk, kanaal
- waterberging/helofytenfilter
- 1 nieuw landgoed
- 2 nieuwe boerenerven
- 3 nieuwe entree Bargerveen
- 4 nieuw dorp: Pioniersdorp
- 5 hersteld hoogveen als ecologische verbinding

Het gebied is via de A37 goed verbonden met het snelwegennetwerk in Nederland en Duitsland. Lokale wegen worden ingericht voor lokaal, langzaam en recreatief verkeer. Nieuwe verbindingen over de grens en naar Pioniersdorf. Voor fietsers en wandelaars zijn nieuwe verbindingen gemaakt, zowel voor doorgaande routes als voor kleine ommetjes.

Het veenkoloniale watersysteem van kanalen, wijken en monden blijft herkenbaar als de onderlegger van de verkaveling. Het is gereduceerd tot deels gedempte kanalen en enkele van de wijken, die zijn opgewaardeerd tot recreatieve/blauw-groene aders in het landbouwgebied. De Runde is gereconstrueerd tot schoonwater-stroom die Overtollog water uit het Bargerveen toevoert naar het glastuinbouwgebied en verder naar de Ruiten-Aa. De landbouw kan beschikken over een eigen, biologisch gereinigde watervoorraad. Veen-natuurgebieden vragen een hoge grondwaterstand, die wordt gehandhaafd binnen veendijken.

Themakaarten

De aspecten infrastructuur, water en recreatie zijn hier uitgelicht om deze in het voorgestelde toekomstscenario te verduidelijken.

De infrastructuur is nog niet afgestemd op de ingebruikname van de snelwegen A31 en A37 in Duitsland en Nederland. Doorgaand regionaal verkeer is niet meer aangewezen op de lokale wegen. Hier wordt nog altijd hard gereden, aangemoedigd door het ruime profiel. Dat profiel kan worden verkleind. Dat bevordert de veiligheid en de recreatieve waarde.

Ten aanzien van het water: In Nederland zijn de vele wijken en kanalen beter herkenbaar op kaarten dan in het veld. Ze zijn vaak deels gedempt. Het gebied

voert na de winter veel water af, om het 's zomers aan te vullen met IJssel-meerwater. Veen-natuur is afhankelijk van regenwater. Dat moet worden vastgehouden om ontwikkeling mogelijk te maken.

De stilte en ruimte trekken recreanten naar het gebied. Natuurliefhebbers komen speciaal voor het Bargerveen. Rustzoekers gebruiken het fietsnetwerk, graag in combinatie met horeca, parkeermogelijkheden (fietsdragers), variatie in het landschap (Nederland-Duitsland, natuur-cultuur).

Het fietspadennetwerk is -in combinatie met het bijzondere Bargerveen- een belangrijke trekpleister. Op belangrijke knooppunten zijn mogelijkheden voor horeca. Lokale wegen zijn onderdeel van dit netwerk; aantrekkelijke inrichting bevordert de sector. Grote en kleine ommetjes maken het gebied aantrekkelijk voor bewoners en recreanten.

Fasering

Huidige situatie

wijken-relict: De historisch interessante structuur van wijken en monden is in het veld niet duidelijk herkenbaar. Voor ontwikkeling tot grootschalige landbouw zitten de wijken in de weg. Het is een achterhaald relict.

Runde-project: Het overschot aan schoon water uit het Bargerveen wordt via de herstelde Runde naar het kassengebied geleid en vervolgens naar de Ruiten Aa. Om vermenging met vervuild landbouwwater te voorkomen zijn de systemen gescheiden. De Runde is ingericht als een natuurstrook te midden van grootschalige landbouw. Met veelgebruikt en gewaardeerd wandelpad.

weinig ommetjes: Behalve langs de Runde zijn er weinig wandelmogelijkheden buiten het dorp, terwijl daar wel behoefte aan is, gezien het gebruik van dit nieuwe pad.

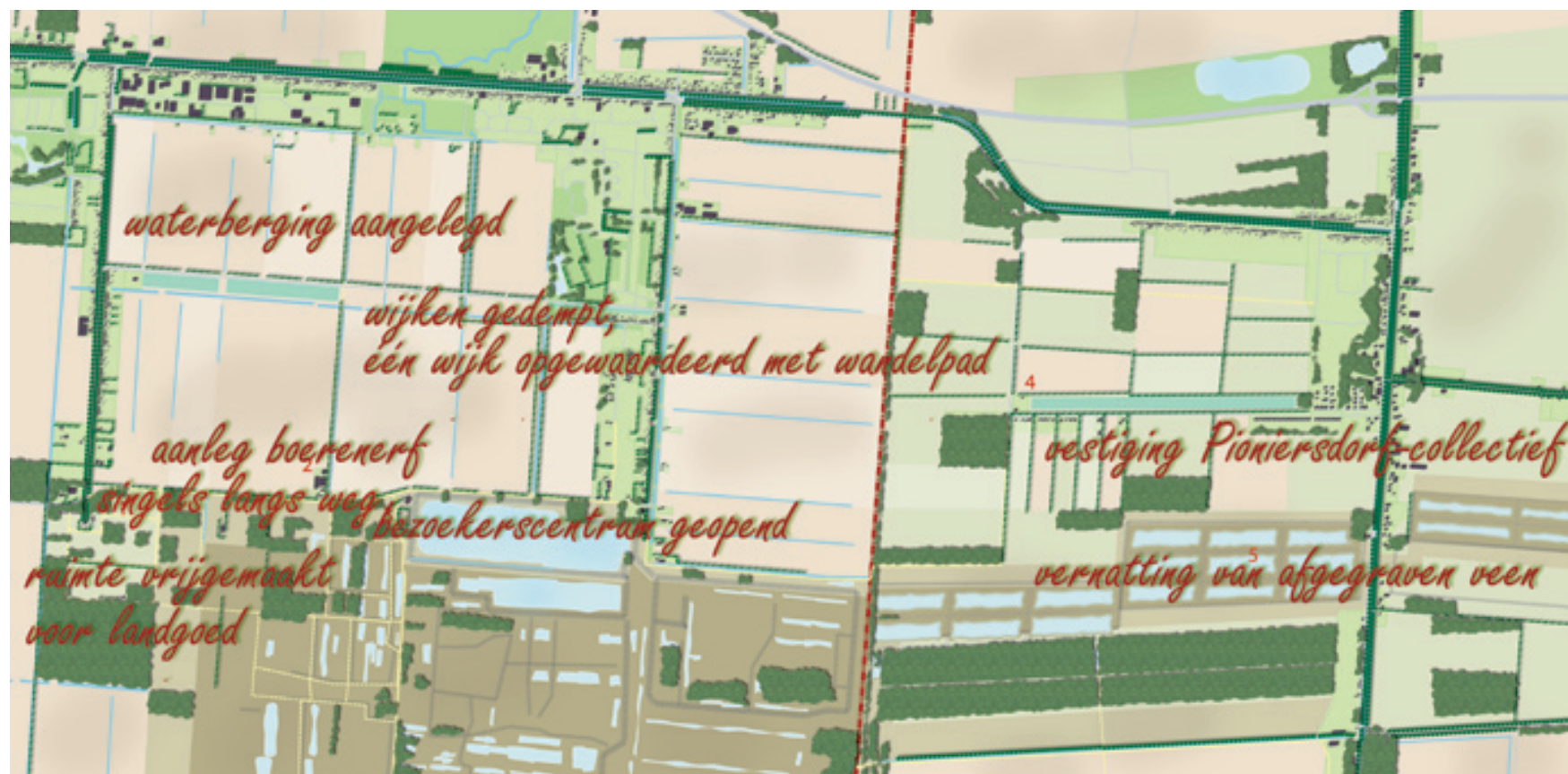
mislukt bungalowpark: Hier is een bos geplant met de bedoeling er een bungalowpark te mogen aanleggen. Daarvoor kwam geen toestemming. Resultaat is een zeer dicht, gemengd bos van berk, ratelpopulier, linde, kers en eik.

onzichtbaar natuurgebied: Vanaf de Verlengde Scheperweg en Hogeweg is nauwelijks te herkennen dat hier een bijzonder natuurgebied ligt. De weg is recht, saai en er wordt hard gereden.

desoriëntatie: Komende vanaf het grens-fietspad langs het Bargerveen fiets je hier plotseling in een verlaten dorpskern. De grote kerk (veenkathedraal) met pastorie wijzen er op dat hier het centrum van Zwartemeer was gedacht. Dat werd echter naar het noorden verplaatst. bossages, bochten en een nieuwe dijk maken dat het zicht op het natuurgebied geheel verdwenen is.

SBB schuur zonder ingang: Op deze plek, aan de achterkant van Zwartemeer, heeft SBB haar werkschuur. Er is een parkeerplaats, er staat een beeldmerk maar.... hier is geen ingang gezien de grote kwetsbaarheid van dit deel van het Bargerveen. Verwarrend.

weinig grensovergangen: Juist hier biedt het oversteken van de grens extra variatie door het grote contrast tussen het Nederlandse en het Duitse landschap. Je kunt er echt niet komen: geen pad op over de grens. grond komt vrij: Als binnenkort de concessie voor vervening afloopt krijgt deze grond een nieuwe bestemming. Een kans om om te kiezen voor natuurontwikkeling en voor een bijzonder initiatief.

	grens Nederland-Duitsland
	akkerbouw
	grasland
	veen-natuur
	overgangsnatuur
	bos
	erf
	plantsoen
	water
	bebouwing
	weg
	onverharde weg
	wandel/ fietspad
	dijk
	bomenlaan
	singel
	wijk, kanaal
	waterberging/helofytenfilter
	1 nieuw landgoed
	2 nieuwe boerenerven
	3 nieuwe entree Bargerveen
	4 nieuw dorp: Pioniersdorp
	5 hersteld hoogveen als ecologische verbinding

Eerste fase

waterberging aangelegd: De eerste boeren hebben hun krachten gebundeld om in hun eigen water behoefte te voorzien.

wijken gedempt: In plaats van meerdere halve wijken is één wijk opgewaarderd en van een wandelpad en singel voorzien.

aanleg boerenerf: Een boer heeft zich gevestigd op zijn perceel met een groot erf en bijgebouwen.

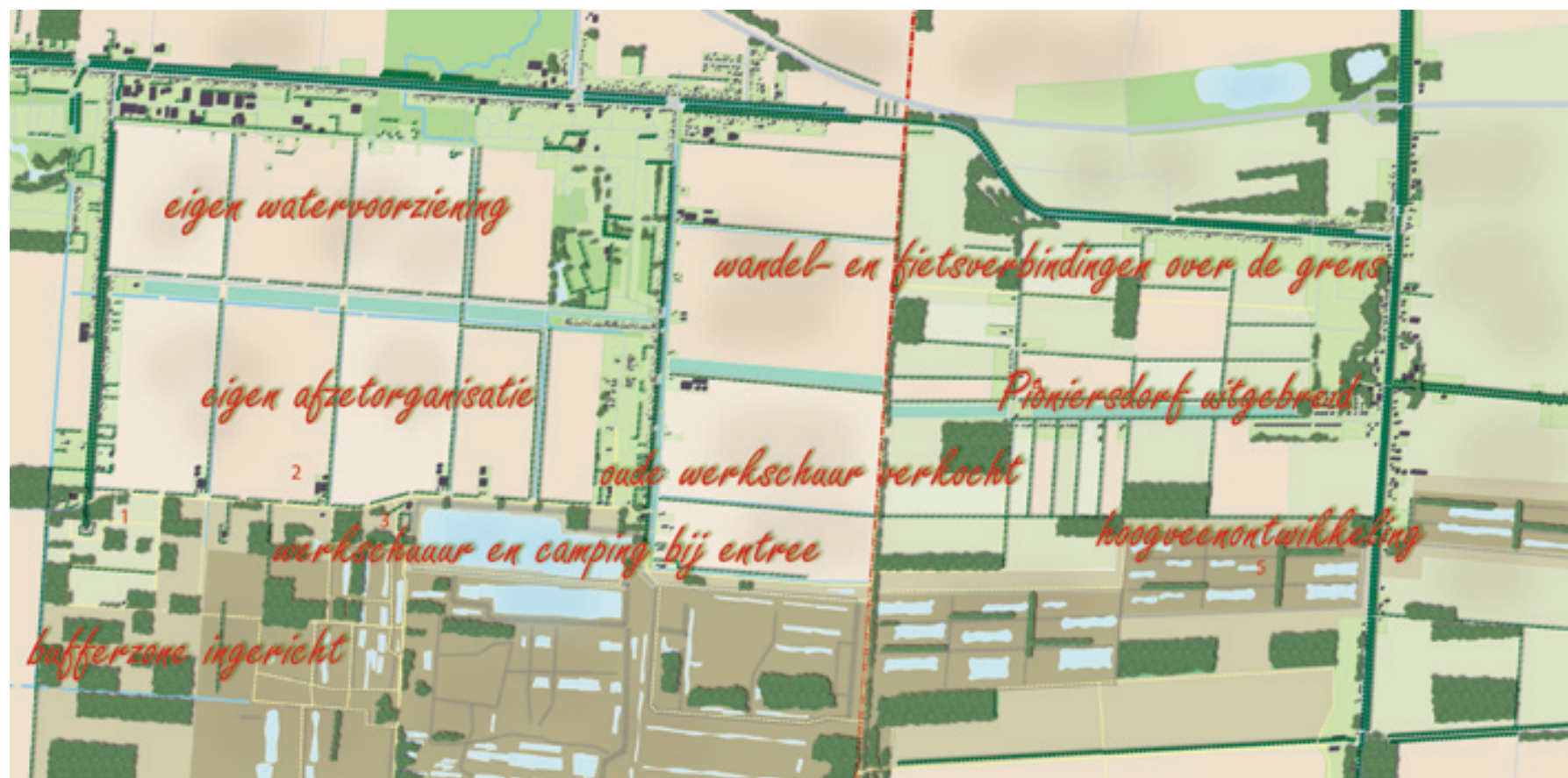
singels langs weg: Een gemengde houtsingel schermt de weg af van het open land. Openingen om de 200 meter in de nieuw geplante singels verwijzen naar het oude patroon van wijken.

bezoekerscentrum geopend: Een markant bezoekerscentrum, van ver zichtbaar, markeert de plek waar bezoekers welkom zijn in het natuurgebied. Het beeldmerk is verplaatst.

ruimte vrijgemaakt voor landgoed: Het dichte, onaantrekkelijke bos is omgevormd tot een landgoed met weiden, akkers en doorkijkjes.

vestiging Pioniersdorp-collectief: Een groep ondernemers heeft de kans gegrepen, hier een optimistisch, duurzaam dorp te stichten.

vernatting van afgegraven veen: De eerste fase van Renaturierung is het vernatten van het gebied binnen een systeem van dijkjes.

	grens Nederland-Duitsland
	akkerbouw
	grasland
	veen-natuur
	overgangsnatuur
	bos
	erf
	plantsoen
	water
	bebouwing
	weg
	onverharde weg
	wandel/ fietspad
	dijk
	bomenlaan
	singel
	wijk, kanaal
	waterberging/helofytenfilter
	1 nieuw landgoed
	2 nieuwe boerenerven
	3 nieuwe entree Bargerveen
	4 nieuw dorp: Pioniersdorp
	5 hersteld hoogveen als ecologische verbinding

Toekomstbeeld

eigen watervoorziening: De landbouw is niet meer afhankelijk van IJssel-meerwater.

eigen afzetorganisatie: Landbouwers organiseren zelf de afzet en verwerking van hun producten. Daarvoor is opslagruimte nodig en installaties. Burgers hebben zicht op deze agrarische activiteit en zijn eventueel zelf betrokken door bijvoorbeeld participatie in het biogas-project.

werkschuur en camping bij entree, oude werkschuur verkocht: Pas na de verkoop is het mogelijk, ook de kantoren onder te brengen bij het bezoekerscentrum. Veel efficiënter. Beheer van de camping en fietsenverhuur is van hieruit georganiseerd.

wandel- en fietsverbindingen over de grens: Pioniersdorfers, Schöningsdorfers, Zwartemeerders en toeristen profiteren van nieuwe verbindingen over de grens.

Pioniersdorp uitgebreid: Het succes van dit bijzondere initiatief trekt nieuwe ondernemers aan.

hoogveenontwikkeling: Na de vernatting begint het gebied zicht te ontwikkelen tot levend hoogveen. Planten en dieren koloniseren het vanuit het Bargerveen.

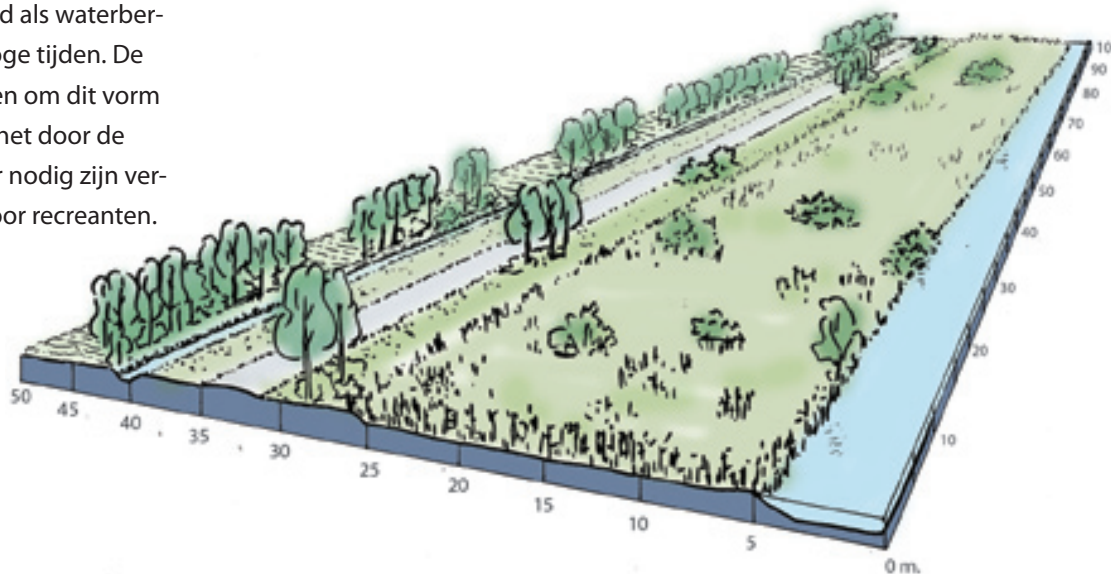

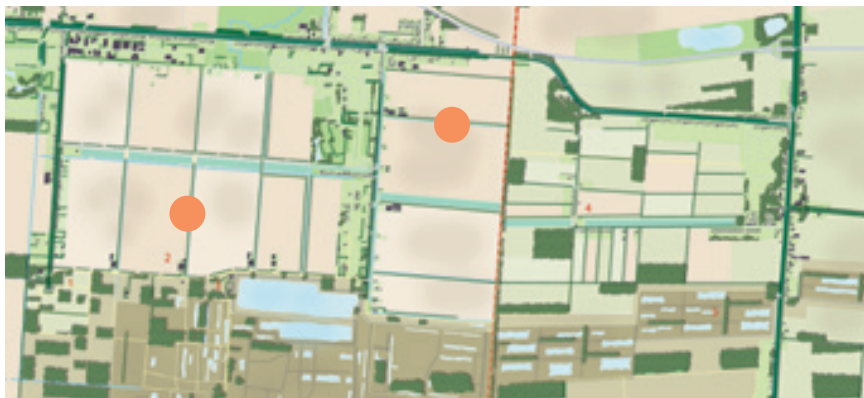
Principeoplossingen

Voor een aantal elementen in het plangebied zijn principeoplossingen mogelijk. Deze kunnen worden toegepast op alle plekken waar vergelijkbare situaties zijn. Het gaat om relatief geringe ingrepen die een grote impact hebben op de belevingswaarde van het landschap.

Waterretentie

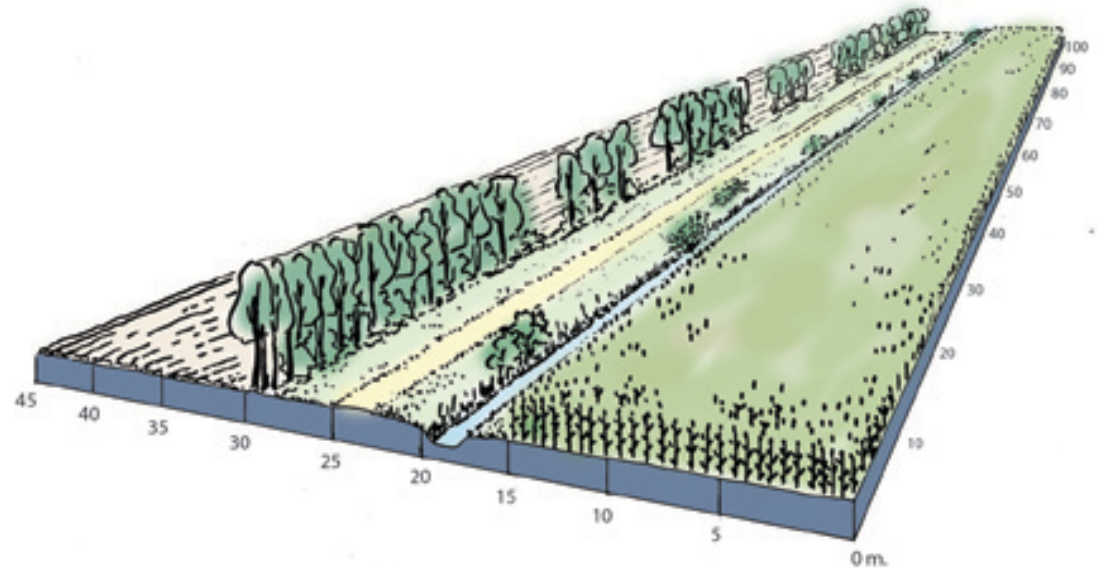
Ongeveer 7% van het oppervlak moet worden gereserveerd als waterberging, om voldoende water beschikbaar te hebben voor droge tijden. De landschappelijke structuur biedt goede aanknopingspunten om dit vorm te geven. Naast berging is ook gezorgd voor reiniging van het door de landbouw geëutrofeerde water. De rietvelden die hiervoor nodig zijn verrijken het gebied met een nieuwe biotoop, aantrekkelijk voor recreanten.

Wijken

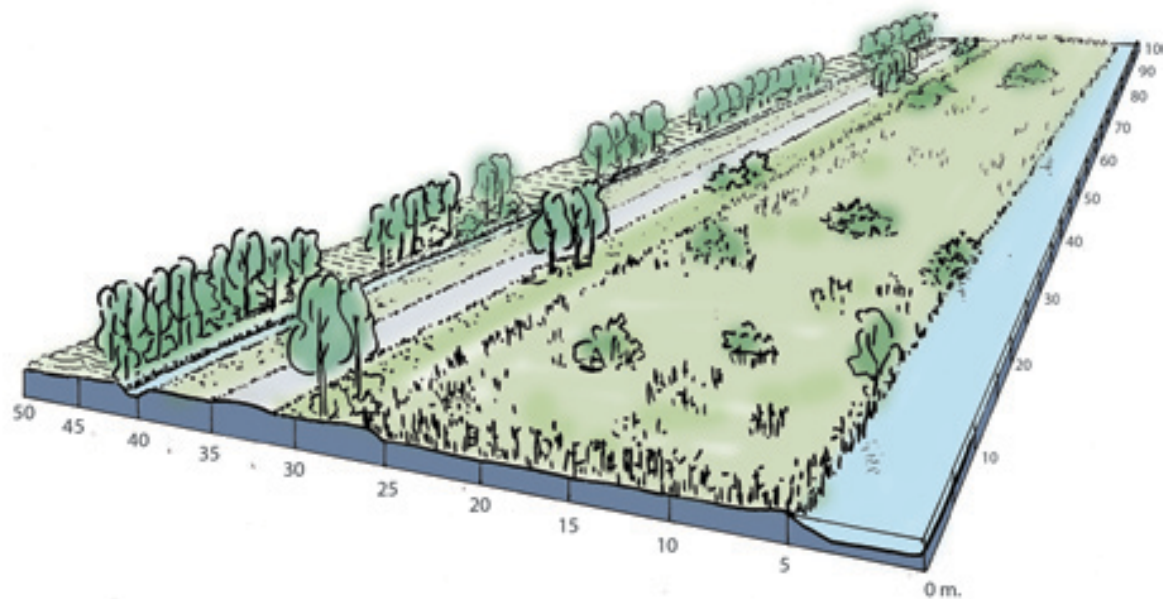
De structuur van wijken en monden is karakteristiek voor de Veenkoloniën. Goed zichtbaar op kaarten en luchtfoto's, maar nauwelijks vanaf de grond. De gebruikswaarde voor zowel boer als recreant wordt vergroot door enkele wijken op te waarderen en te voorzien van een singel en een wandel/ fietspad. De andere wijken mogen verder worden gedempt. Openingen in de aangrenzende singels, elke 200 meter, verwijzen naar de oude ritmische structuur

Weg langs veen-natuurgebied

De belevingswaarde van hoogveen-natuur -een belangrijk visitekaartje van de streek- kan worden versterkt als al op de toegangsweg maximaal contact is met het natuurgebied. Ontwikkeling van levend hoogveen of natte heide is hier onmogelijk. De randzone van natuurlijke hoogvenen (laggzone) geeft aanknopingspunten voor de inrichting van een natuurzone met bosjes, extensief beheerd, schraal grasland, riet, bloemrijk grasland en poelen. De beleving wordt versterkt door het zicht op het open landbouwlandschap af te schermen door singels. Een onverharde weg-met-fietspad is hier optimaal en voorkomt te hard rijden. Zelfs op de smalle strook langs de dijk aan de Hogeweg krijg je hier het gevoel, in een natuurgebied te zijn.

turfwinning

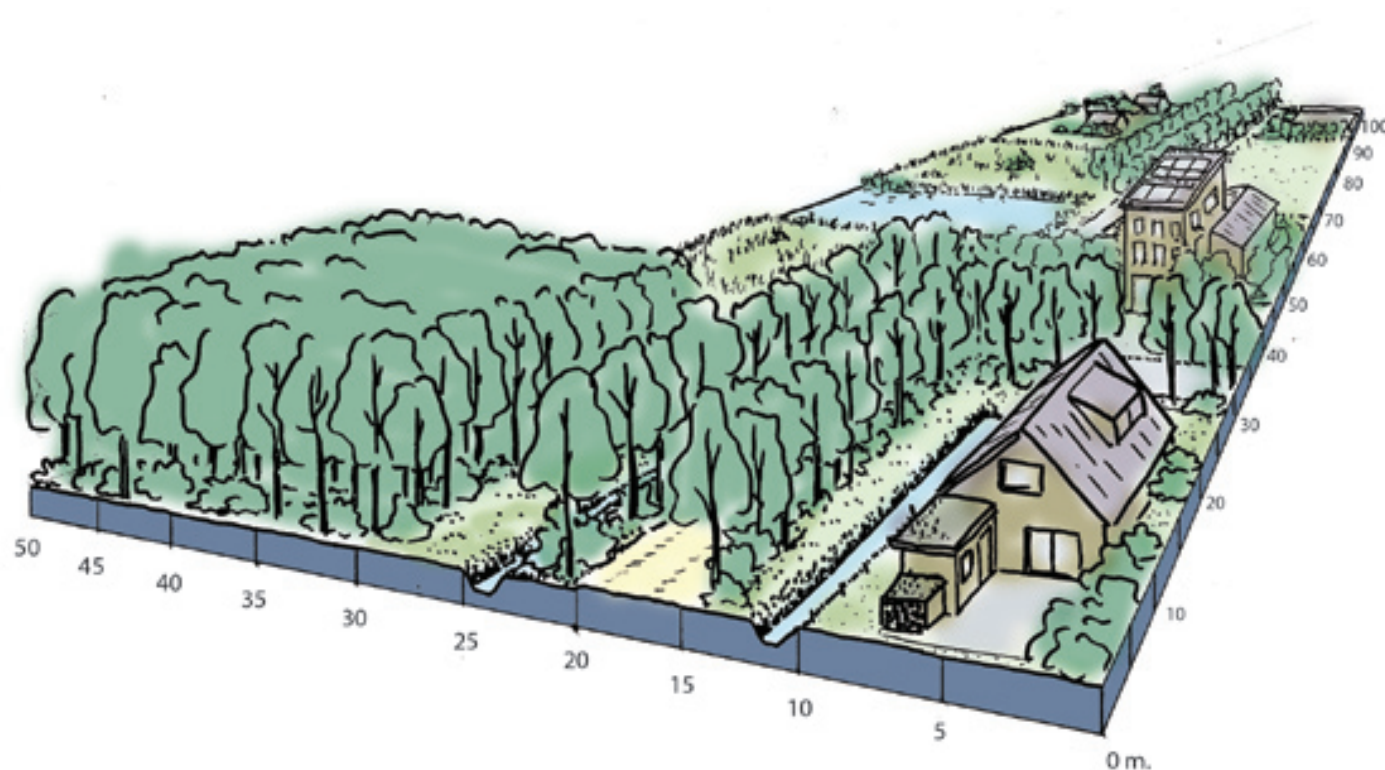

*kamerstructuur in Duits
landschap*

Weg naar Pioniersdorp

Een van de aantrekkelijke aspecten van het plangebied is het contrast tussen de Nederlandse en de Duitse inrichting van het landschap. Het Duitse landschap is besloten, kent landschappelijke kamers. Wegen, ook onverharde landbouwpaden, hebben een ruim profiel met gemengde singels ter weerszijden. Bosjes worden gespaard ten behoeve van de jacht. En geven daarmee variaties in ruimte en massa. Het nieuwe Pioniersdorp kan deze aspecten uitstekend inzetten.

Detailplannen

Entree Bargerveen

Het Bargerveen is één van de zeer weinige natuurgebieden waar nog onaangetast hoogveen voorkomt, in het Meerstalblok. Dit deel is zo kwetsbaar, dat het niet voor publiek toegankelijk is. En juist daar ligt de huidige SBB-boerderij. De plek waar publiek wel welkom is bestaat uit een parkeerplaats en wat picknickbanken in de verte. Geen spoor van veen-natuur.

Een markant bezoekerscentrum zal sterk bijdragen aan de herkenbaarheid van dit natuurgebied, waaraan de regio haar identiteit ontleent. Een plek om af te spreken, koffie te drinken, lezingen te houden. Kinderen kunnen in de natuurspeelplaats ervaren hoe zacht veengrond veert, hoe libellen uitkruipen, en verder in bomen klimmen, met stammen mikado spelen, water oppompen, bloemen plukken, slootje springen etcetera. De kleintjes dicht bij het terras, grotere kinderen hebben een groter, omheind terrein.

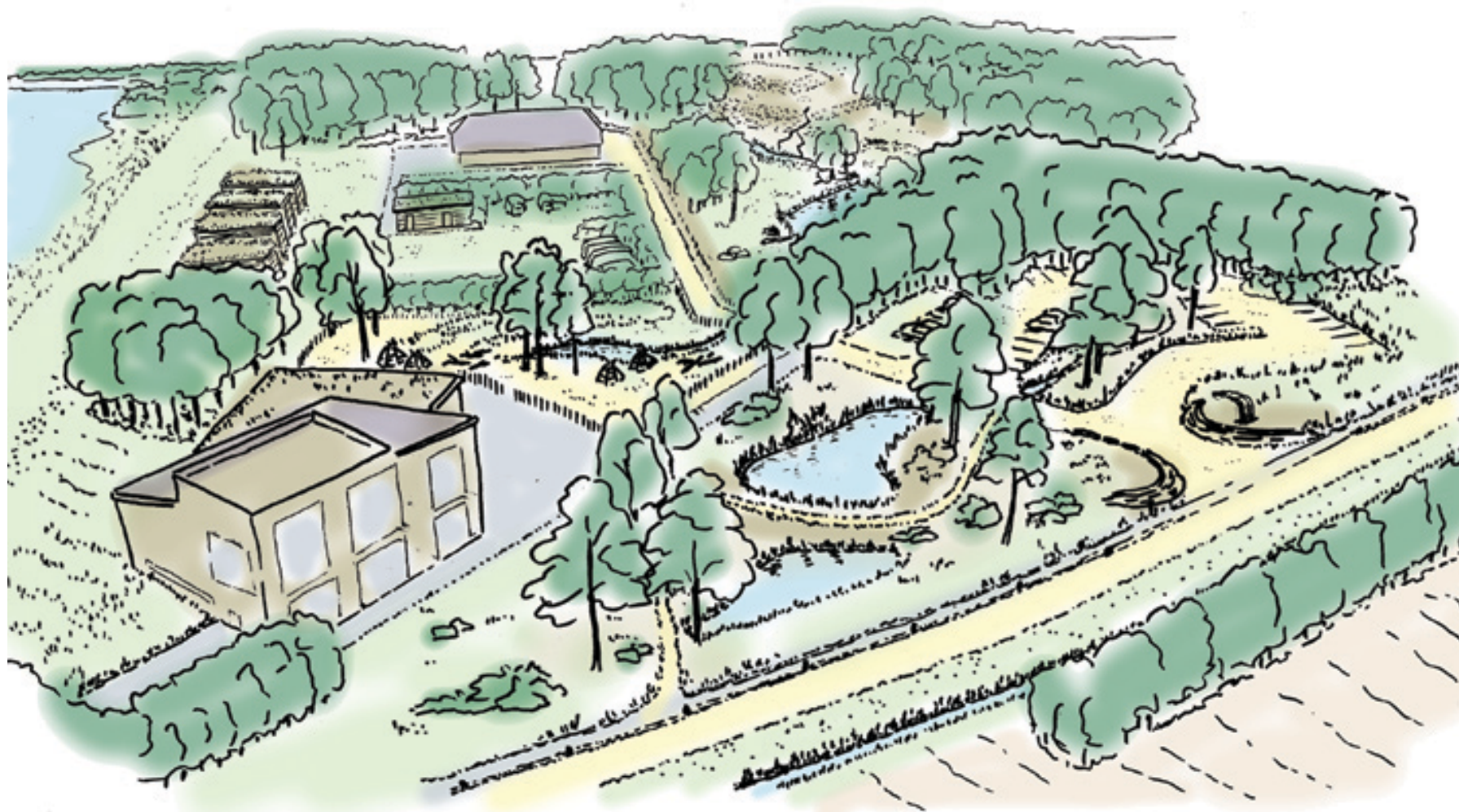
Een eenvoudige camping is handig voor natuurliefhebbers die van ver komen. Tegen de dijk aan staan blokhutten. Hier kun je vanaf de ontbijttafel uitkijken op de waterplas.

Aan de voorzijde is een natuurtuin aangelegd, waar bargerveenplanten van dichtbij bekeken kunnen worden. De IVN/KNNV afdeling Emmen is hierbij ingeschakeld.

De belijning van de hoofdstuctuur is recht, zoals ook in het Bargerveen rechte lijnen dominant zijn. De hoofdrichting van het entreegebouw is gedraaid ten opzichte van het cultuurlandschap om te benadrukken dat hier iets anders gebeurt.

Zo ziet de entree en nu uit

Legenda entree Bargerveen

	bos: berken-eikenbos		gebouwen
	singels: els, grauwe wilg, vuilboom, krentenboompje		mikadoo van robiniahout
	vrijstaande boom: eik, berk		stammenbrug
	veen-natuur		takkenhut
	extensief beheerd grasland		waterspel
	intensief gemaaid gras		springheuvel op verende grond
	bloemenweide		kastanjehek/ takkenril als afscheiding
	halfverharding		taluud
	waterkering		wand van gestapelde turven + beeldr
	1 veen-natuurtuin		
	2 bezoekerscentrum met restaurant		
	3 camping: caravans, tentenwei, toiletgebouw		
	4 blokhutten		
	5 werkschuur SBB, fietsverhuur		
	6 natuurspeelplaats <6 jaar		
	7 natuurspeelplaats >6 jaar		
	8 parkeerplaats auto's, bussen		

Landgoed

De hoek Verlengde Schepenweg-Kloostermanswijk Westzijde vraagt om een bijzondere bestemming. In de ondergrond zit een uitloper van de Hondrug, waardoor het hier wat hoger en droger is dan verderop in het veen. De jonge aanplant, ooit bedoeld om een bungalowpark in te vestigen, is uitgegroeid tot een dicht bos. Nadat ruime zichtlijnen en open velden zijn vrijgekapt is er een goede bos- en lanenstructuur uit te maken.

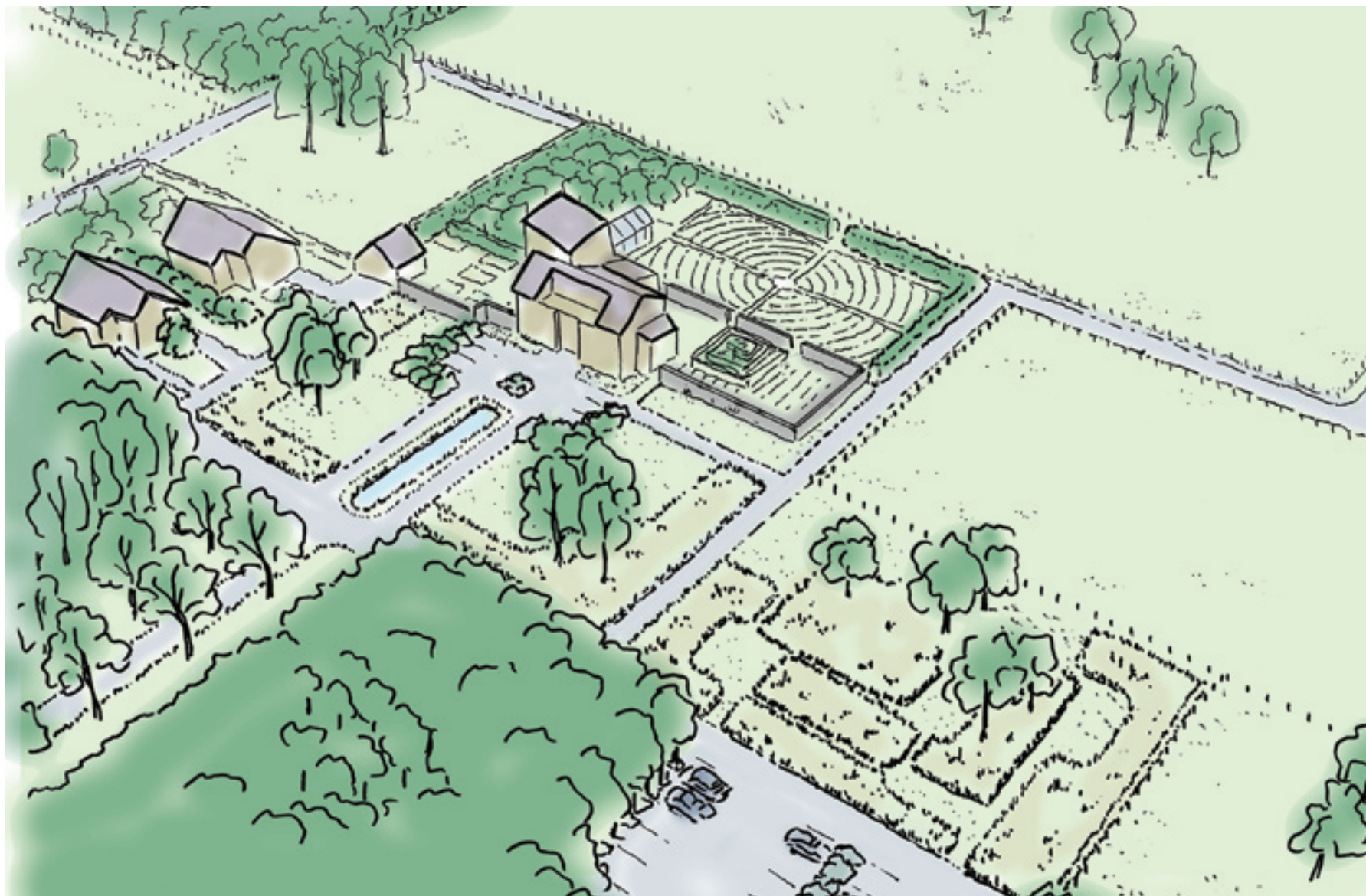
Het landgoed zal openbaar toegankelijk zijn. Bijzondere attractie is het slow-food-restaurant. In de moestuin worden vergeten groenten en kruiden geteeld, andere producten worden bijvoorbeeld betrokken uit Pioniersdorp. Voor gebruikers van de picknickweiden zijn gerechten en producten te koop. Het slow food-concept past uitstekend in deze regio, waar rust, ruimte, stilte en natuur ruim voor handen zijn.

Op het terrein zijn nog enkele woonhuizen en een boerderij, in de verre hoek. Bij deze boerderij is een kinderspeelplaats in de schuur (strobalen!) en een doolhof. De Lakenvelder koeien hebben er hun stal.

Het is een modern landgoed, met een eigentijds landhuis dat duurzaamheid uitstraalt. De padenstructuur is orthogonaal, passend in het landschap. Alleen in de bospercelen zijn slingerende paden en open plekken..

Rechte paden voeren naar het natuurgebied en naar de padenstructuur in het landbouwgebied.

Legenda landgoed

Legenda landgoed, entreegebied

Pioniersdorp

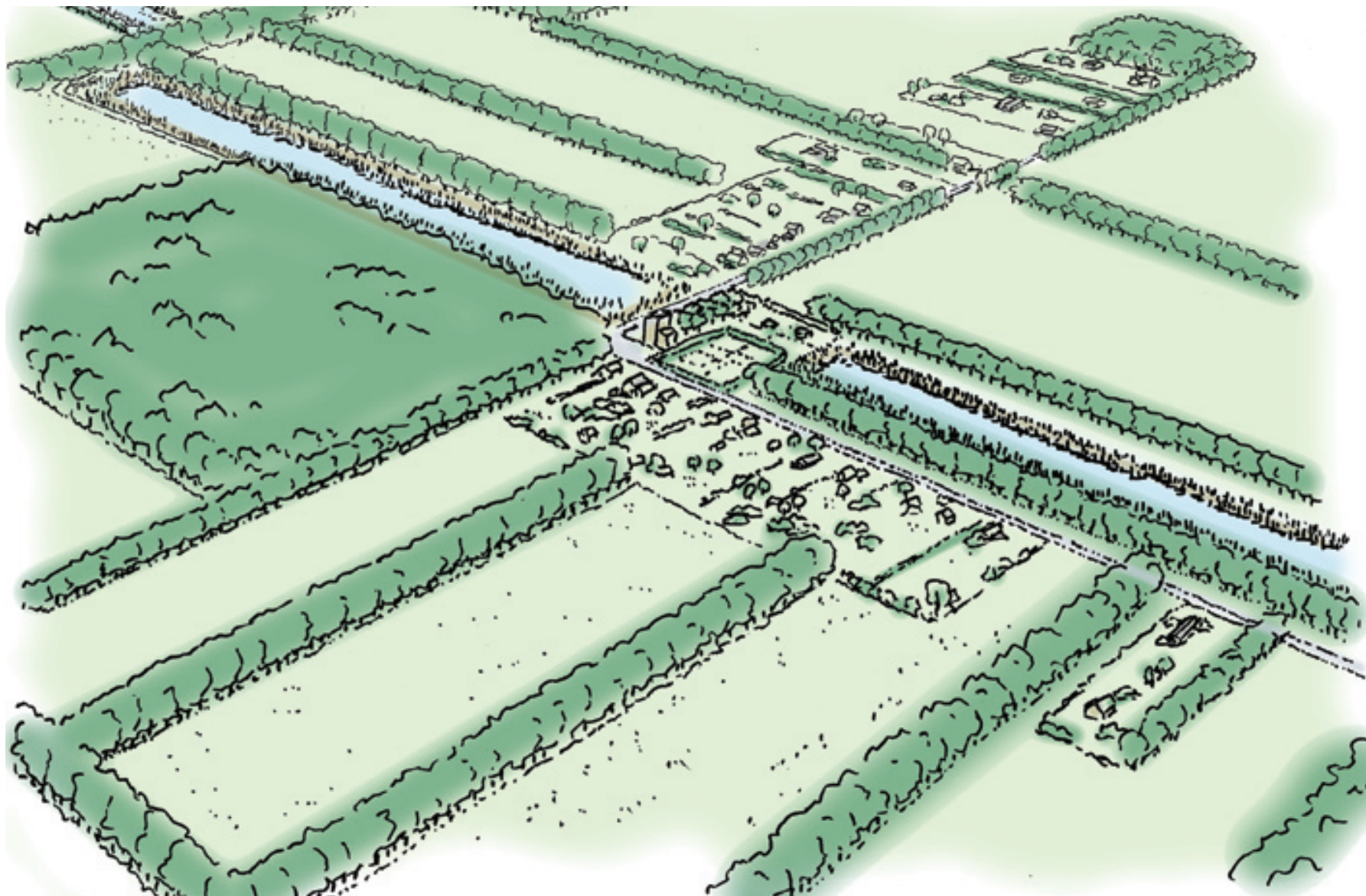
Met een optimistische, inventieve en milieubewuste groep agrarisch ondernemers is hier een dorp gesticht waar kort geleden de graafmachines de laatste turf weg groeven. Allerlei duurzame vormen van voedselproductie, productie van energie en bouw materiaal en de verwerking hiervan vinden er plaats. En worden getoond en verkocht aan het publiek. Combinaties met zorg, toerisme, onderzoek, wellness, excursies etcetera zijn denkbaar. Juist de bundeling van activiteiten vergroot de kansen van deze bedrijven. De plek is goed bereikbaar door de nabijheid van de snelwegen A37 en A31. Tegelijk draagt de nabijheid van een uniek natuurgebied als het Bargerveen bij aan de natuurlijke uitstraling. En anderom: de regio zal dit dorp inzetten als voorbeeld van de pioniersgeest die kenmerkend is voor de geschiedenis van dit veengebied.

De opzet van het dorp is eenvoudig. Een bestaande weg vanuit Schöningsdorf ois doorgetrokken en verbonden met een bestaande zandweg, die is verhard. Naar het zuiden toe is een onverharde weg met fietspad dat aansluit op de recreatieve routes langs het Bargerveen.

Het dorp bestaat uit een centrum met woningen en werkpaatsen, een ontmoetingscentrum met voorplein Verder enkele boerderijen, een waterbergingszone, bosjes en singels, conform de Duitse structuur.

Wonen en werken op ruime kavels (Zwartemeer, Nieuweweg)

Legenda Pioniersdorp

- Woningen, ambachtelijke bedrijven
- Boerderijen
- Dorpshuis
- Bosbouw
- Weg langs houtsingel
- Waterreservoir

Agri Holland 2011 Alternatieve gewassen: de boer als energie- en biobrandstoffenteler.

Coeterier, J.F 1987 De waarneming en waardering van landschappen. Proefschrift WUR

Provincie Drenthe Gebiedsopgave Zuidoost-Drenthe 2007-2013
Hotspot Veenkoloniën: verkenning kennis KVR. 2010

Eo Wijers-prijsvraag 2012 Juryrapport Nieuwe energie voor de Veenkoloniën

Haverkamp, Michael. Kulturlandschaftsmerkmale uns Souren der Industriekultur. uitg. Moormuseum Rasch Verlag, 2010.

Hermans, E.W, G. de Roo. Lila en de planologie van de contramal. uitg. RuG 2009

Lith de Jeude, M. Landschapsbouw. uitg Hogeschool Larenstein.

Bureau Lantschap. Ontgonnen verleden. Regiobeschrijvingen provincie Drenthe.
2009

Literatuur

Hendriks, Karina, Dirk Jan Stobbelaar 2003 Landbouw in een leesbaar landschap. Proefschrift WUR

Klooster, Elise ten. Marketingplan Bourtangerveen. In het kader van de studie International Business and Languages Stenden University Emmen. 2011

Schouwenaars, J.M, H. Esselink, L.P.M. Lamers, P.C. van der Molen. Ontwikkeling en herstel van hoogveensystemen. rapport 2002/084 O uitg. LVN 2002

Strijker, Dirk. De Veenkoloniën: heroverweging van kwaliteiten. 2007

Tomassen, Hilde, Fons Smolders, Juul Limpens, Gert-Jan van Duinen, Sake van der Schaaf, Jan Roelofs, Frank Berendse, Hans Esselink, Geert van Wirdum. Onderzoek ten behoeve van herstel en beheer van Nederlandse hoogvenen. uit. Expertisecentrum LNV 2003

Waterschap Velt en Vecht. Waterlandschap. Het landschap versterken met ruimtelijke kwaliteit. 2009

Woudstra, Ad, Bodem en geologie van Nederland. uitg Hogeschool Larenstein.

Provincie Drenthe Omgevingsvisie 2010

Een nieuwe vaarroute Erica-Ter Apel, wervingsfolder.

www.natuuurkennis.nl

www.netzwerk-laendlicher-raum.de/regionen/niedersachsen

www.LGLN.niedersachsen.de Landesamt für geoinformation und Landentwicklung Niedersachsen.

www.naturschutzgebiete.niedersachsen.de Niedersächsischer Landesbetrieb für Wasserwirtschaft, Küsten- und Naturschutz

www.synbiosys.alterra.nl/natura2000